

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Martin Rits

Nord Streami torujuhtme representatsioon Eesti päevalehtedes 2007. ja 2008. aastal

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Mart Raudsaar, Mphil
Valeri Nuust, MA

Tartu 2009

Sisukord:

1. Sissejuhatus	3
2. Teoreetilised alused	5
2.1 Nord Streami torujuhe	5
2.2 Nord Stream ja Eesti	6
2.3 Meedia roll ühiskonnas	8
2.4 Meedia kõneaine ja avalikkuse kujundajana	10
2.5. Probleemipüstitus ja hüpoteesid	14
2.5.1 Probleemipüstitus	14
2.5.2 Hüpoteesid	14
3. Uuringute metoodika ja kirjeldus	17
3.1 Tekstide üldkogumi määratlemine ja valimi moodustamise põhimõtted	17
3.2 Meetod	18
3.3 Kvantitatiivse ja kvalitatiivse sisuanalüüsi läbiviimine	19
3.3.1 Analüüsiühik	19
3.3.2 Kategooriate (koodide) süsteem kvantitatiivsel sisuanalüüsil	19
3.3.3 Kvalitatiivse sisuanalüüsi läbiviimine	22
4. Sisuanalüüsi tulemused	23
4.1 Teema kajastatus	23
4.2 Kõneisikud	26
4.3 Arvamuslugude hoiakud	28
4.4 Juhtkirjade hoiakud	29
4.5 Pooldajate argumendid arvamuslugudes	32
4.6 Vastaste argumendid arvamuslugudes	38
4.7 Juhtkirjade argumendid	48
5. Diskussioon ja järeldused	54
6. Kokkuvõte	59
7. Summary	63
8. Kasutatud kirjandus	66
9. Lisad	68
9.1 Lisa 1. Kodeerimistabel	68

1. Sissejuhatus

Oma bakalaureusetöö teema valikul lähtusin huvist nii ajakirjanduse kui ka rahvusvaheliste suhete vastu laiemalt. Otsustasin siduda palju poleemikat ja kõneainet pakkuva Nord Streami torujuhtme ehitamise teema selle ajakirjandusliku käsitlusega. Kuivõrd kahel suurel päevalehel – Postimehel ja Eesti Päevalehel on Eestis märkimisväärne roll avaliku arvamuse kujundamisel, otsustasin uurida, kas ka Nord Streami torujuhtme teemal kujundati avalikkuses mingit kindlat seisukohta. Konkreetsemalt keskendun hoiakutele seoses valitsuse otsusega uuringuloa taotlusele ning Nord Streami suhtes laiemalt. Antud teema on meedias ja avalikkuses kõneaineks olnud juba pikemat aega. Ühel või teisel viisil on gaasijuhtme rajamise küsimus puudutanud väga suurt hulka eestlastest. Asjaga on tihedalt seotud poliitikud, kelle langetada oli lõplik otsus mereuuringute lubamise või mittelubamise osas. Läbi avaliku diskussiooni on projekti kaasatud nii teadlased, analüütikud, professorid kui ka kogu laiem avalikkus, sest võimalikud keskkonna või julgeolekuohud, mis Nord Streami gaasitoruga kaasas käivad mõjutavad kõiki Läänemere ääres elavaid inimesi.

Minu bakalaureusetöö kõige laiemaks eesmärgiks on uurida Nord Streami torujuhtme representatsiooni Eesti päevalehtedes. Ühe peamise eesmärgina soovingi välja selgitada, mis ajaperioodil teema kõige aktiivsemalt kõneaineks oli ning millal selle rolli kaotas. Samas keskendun ka sellele, milline on päevalehtede domineeriv hoiak Nord Streami teema suhtes, kes on peamised kõneisikud ning milliste argumentidega nad oma poolehoidu või vastuseisu Vene-Saksa gaasijuhtme rajamise osas põhjendavad. Soovin jõuda järelduseni, millist avalikku arvamust päevalehtede arvamused artiklid ja juhtkirjad Nord Streamist konstrueerivad.

Tekstide üldkogumiks on Postimehe ja Eesti Päevalehe paberväljaannetes ajavahemikus 1. jaanuar 2007 – 31. detsember 2008 ilmunud artiklid, mis käsitlevad Nord Streami torujuhtme ehitamise teemat. Antud perioodi seest võtan kõik ilmunud arvamused artiklid ja juhtkirjad ning moodustan selle põhjal veel teise üldkogumi. Selline valik annab kõige selgema ülevaate päevalehtede üldistest hoiakutest.

Teoreetiliste aluste osas kasutan allikatena erinevaid teemakohaseid alusdokumente. Raamatutest on põhilisteks allikateks D. McQuaili “Massikommunikatsiooni teooria”, J. W. Dearingi ja E. M. Rogersi “Agenda-Setting”, R. Waldahli “The Development of Public

Opinion” ning mitmed teised teemakohased teosed. Valitud teema uurimiseks kasutan oma bakalaureusetöös kvantitatiivset kontentanalüüsi ehk formaliseeritud sisuanalüüsi ning kvalitatiivsest sisuanalüüsist. Kvantitatiivse kontentanalüüsi kategooriate süsteem ei ole töös küll kuigi suur, kuid lubab teha mitmeid põhjalikke järeldusi. Kvalitatiivne analüüs lubab esitada tekstinäiteid, mis iseloomustavad kõige paremini arvulisi tulemusi.

Teoreetiliste aluste peatükis annan lühida ülevaate Nord Streami torujuhtme projektist laiemalt ning keskendun pikemalt seostele Eestiga. Edasi vaatan, millised rollid on meedial üldse ühiskonnas. Üks keskne teema, millel minu bakalaureusetöö rajaneb on meedia roll kõneaine ja avaliku arvamuse kujundajana. Kõneaine kujundamise ja avaliku arvamuse konstrueerimise spetsiifikast ja dünaamikast annan ülevaate eraldi peatükis, mis on selgeks ühenduslülilik minemaks edasi omapoolse analüüsiga. Sisuanalüüsi tulemuste peatükis vaatan järjest üle kõik varem püstitatud hüpoteesid ning püüan nende paikapidavust saadud sisuanalüüsi tulemustega tõestada. Töö üheks väärtuslikumaks osaks pean gaasijuhtme pooldajate ja vastaste argumentide väljatoomist ja võrdlemist. Üheks oluliseks töö osaks on ka järelduste ja edasiste võimaluste peatükk. Sinna koondan oma bakalaureusetöös kogutud mõtted, mida võiks ja tuleks edaspidi seoses Nord Streami torujuhtme, *agenda-settingu* ning avaliku arvamuse teemadega uurida.

2. Teoreetilised alused

Järgnevas teoreetilise ülevaate peatükis annan lühida ülevaate Nord Streami torujuhtme teema arengust ja kasvamisest laiemalt ning konkreetsemalt seoses Eestiga. Tausta loomiseks teen kompaktse ülevaate ka Nord Streami gaasijuhtme taustinfost ning põhilistest probleemidest, mis antud teemaga seoses ilmnevad. Samuti keskendun meedia rollile ühiskonnas, põhjalikumalt kõneaine kujundamisele ning avaliku arvamuse olemuse selgitamisele. Selle osa eesmärgiks on anda ülevaade nn sotsiaalsest reaalsusest, mis oleks lähtekohaks edasisele meedia representatsioonide analüüsile.

2.1 Nord Streami torujuhe

Nord Stream on Põhja-Euroopa gaasijuhtme projekt, mis peaks läbi Baltikumi ühendama Venemaad ja Kesk-Euroopat, eesmärgiga transportida naturaalselt gaasi, toetamaks sellega nii Euroopa tööstust kui ka eramajapidamisi. Rajatavat torujuhet näeb Nord Stream Euroopa jaoks kui olulist energiajulgeoleku tegurit (Nord Stream background information: 2008). Kogu projekt sai alguse 1997. aastal, kui Venemaa ettevõtte OAO Gazprom ning Soome ettevõtte Oyj moodustasid ühiselt uue ettevõtte – North Transgas Oy. 1997-1999 viidi selle ettevõtte poolt läbi hulk uuringuid, mille eesmärgiks oli veealuse gaasijuhtme teostatavuses veendumine. (Nord Stream gaasijuhtme taustinfo: 2007, lk 1). Muuhulgas jõuti kõnealuse uuringu tulemusel järeldusele, et North Transgas Oy avamereprojekt oli kõige teostatavam, keskkonnasõbralikum ning tasuvam valikuvariant võimalikest erinevatest lahendustest (Rambøll A/S / Nord Stream AG: 2007, lk 2). 8. septembril 2005. aastal kirjutati Berliinis alla kokkulepe gaasitoru ehitamiseks ja haldamiseks. Gaasitrassi Venemaa osa, mis on Gazpromi ainuprojekt, ehitusega tehti algust Leningradi oblastis 2005. aasta augustis (Nord Stream gaasijuhtme taustinfo: 2007, lk 1).

Gaasijuhtme projekti veealune osa saab alguse Viiburi lähistelt Portovaja lahest ja kulgeb ligikaudu 1200 km ulatuses Läänemere põhjas kuni Greifswaldini Saksamaal. Lisaks Venemaa ja Saksamaa territoriaalvetele on gaasijuhe kavandatud läbima veel Soome, Rootsi ja Taani majandusvööndeid, ühe võimaliku variandina on ettevõtte kaalunud torujuhtme paigaldamist osaliselt ka Eesti majandusvööndisse. Gaasijuhe hakkab koosnema kahest

paralleelsest torust, mille tööeaks on kavandatud 50 aastat. Nord Streami projekt ei näe ette ühenduste rajamist merealusest torust Läänemereäärsetesse riikidesse (Nord Stream gaasijuhtme taustinfo: 2007, lk 1-2).

2.2 Nord Stream ja Eesti

Eestiga seob Nord Streami projekti asjaolu, et tulevase gaasitoru ühe võimaliku kulgemistena on nähtud ala, mis jääb osaliselt Eesti majandusvööndisse. Nord Streami torujuhtme rajamisega seoses on üheks peamiseks kõnealuseks punktiks olnud kekkonnaküsimused. Keskkonnariskid seostuvad eelkõige torujuhtme rajamise mõjuga Läänemere ökosüsteemile. Võimalikke ohte ja riske kaardistab piiriüleste keskkonnamõjude hindamise (KMH) aruanne. Piiriüleste keskkonnamõjude hindamine algas sügisel 2006, kui torujuhtme arendaja Nord Stream esitas riikidele, kelle merealasid torujuhe kavandati läbima, esialgse projekti torujuhtme rajamiseks ja sellega seonduvate piiriüleste keskkonnamõjude hindamise programmi. Lisaks piiriüleste keskkonnamõjude hindamisele toimuvad päritoluriikides ka nende seadustega ette nähtud riigisiseseid keskkonnamõjude hindamised, mis on samuti aluseks hilisematele vajalikele loamenetlustele. Eesti osaleb hetkel piiriüleste keskkonnamõjude hindamise protsessis mõjutatud riigina (Nord Stream gaasijuhtme taustinfo: 2007, lk 3-4).

31. mail 2007. aastal esitas Nord Stream ametliku taotluse Eesti mereala (majandusvööndi) uuringuks gaasijuhtme võimaliku trassi väljaselgitamise eesmärgil. Enne seda oli ettevõtte kinnitanud, et Eesti aladele gaasijuhet ei kavandata (Nord Stream gaasijuhtme taustinfo: 2007, lk 4). Nord Stream on kaalunud mitut gaasijuhtme kanali alternatiivvarianti, kuna Soome lahe merepõhi on märgatavalt lainjas. Soome Kaubandus- ja Tööstusministeerium soovitas oma 2007. aasta 11. jaanuari avalduses uurida senise kanali lõunaosas alternatiive, milleks oli Eesti majandusvöönd. Sellest lähtuvalt esitati Eesti ametiasutustele optimeeritud kanali ettepanek koos uuringutaotlusega.

2007. aasta oktoobris avaldas Nord Stream AG ühtses raportis senise teabe projekti kohta. Nord Streami Läänemere gaasijuhtme kanali seisundit tutvustavas raportis oli muuhulgas välja toodud ka võimalikud piiriülesed keskkonnamõjud Eestile. Mõjutatud riikide peamised märkused KMH programmi kohta puudutavad projekti liiga üldist kirjeldust, trassivaliku

põhjenduste puudumist, alternatiivsete gaasijuhtme asukohtade mitteesitamist, võimalike keskkonnamõjude liiga üldist käsitlemist, Läänemere tundliku merekeskkonnaga mittearvestamist, gaasijuhtme asukoha kokkulangevust tiheda liiklusega laevateedega ning kava rajada juhe miinide ja uputatud keemiliste relvade ohuga alale (Nord Stream gaasijuhtme taustinfo: 2007, lk 3). Lähtuvalt majandusvööndi seadusest võib teaduslikke mereuuringuid Eesti majandusvööndis teha vaid Vabariigi Valitsuse poolt pädevaks tunnistatud riigiasutuste nõusolekul. Uuringuks nõusoleku andmisest võidakse keelduda kui:

- 1) Uuring annab informatsiooni Eesti loodusvarade mahu ja nende kasutamise võimaluste kohta;
- 2) Uurimisplaan näeb ette puurimist mandrilaval, lõhkeainete kasutamist, kahjulike ainete merre heitmist või ohustab eluta või elusloodusvarade säilitamist muul viisil;
- 3) Uuring eeldab tehissaarte ja muude ehitiste rajamist ning seadmestiku paigaldamist merre;
- 4) Taotluses ei ole küllaldasel määral andmeid projekti olemuse ja eesmärkide kohta;
- 5) Uurimisloa taotleja on jätnud täitmata oma varajasemast tegevusest tulenevad kohustused riigi ees (Majandusvööndi seadus: 2002).

20. septembril 2007. aastal otsustas Eesti Vabariigi Valitsus kabineti nõupidamisel mitte nõustuda loa andmisega Nord Stream AG uuringutaotlusele. Enne uuringuloast keeldumist konsulteeris Välisministeerium erinevate institutsioonidega ning palus neilt arvamusi ja hinnanguid kõnealuste mereuuringute võimalikkuse kohta. Kokku laekus Välisministeeriumile 18 ametkonna ja teadusasutuse hinnangud (Mereala uuringute õiguslik raamistik ning kokkuvõtte erinevate ametkondade hinnangutest Nord Streami uurimisloa taotlusele: 2007). Välisministri käskkiri, uuringuloa andmisest keeldumisega Nord Stream AG-le, toob keeldumise põhjustena välja asjaolud, et uuringute käigus kavandati puurimist mandrilaval, uuringuala ulatus Eesti territoriaalmerre ning oli ilmne Eesti loodusvarade kohta teabe saamine uuringute käigus. Otsuse langetamisel lähtuti ÜRO mereõiguse konventsioonis ja Eesti majandusvööndi seaduses sätestatud õiguslikest alustest, olles eelnevalt analüüsinud uurimisloa taotluses toodud andmeid, küsinud arvamust pädevatelt valitsus- ja teadusasutustelt, lähtudes Eesti Vabariigi õigusaktidest, rahvusvahelisest õigusest, tavast ja praktikast ning arvestades Eesti Vabariigi suveräänsust territoriaalmeres ja Eesti Vabariigi huvisid majandusvööndis ning selle alusel mandrilaval (Välisministeerium: 2007). Välisministeeriumi poolses ametlikus kommentaaris pöörati tähelepanu ka asjaolule, et gaasijuhtme teemal toimus avalik debatt ning üldsuse arvamus toetab valitsuse otsust ning

selgitab seega Eesti negatiivset suhtumist gaasijuhtme kavandatud varianti. Ühe olulise punktina on selgituses välja toodud ka asjaolu, et tankeriliikluse kasvades tähendaksid ehitustööd ja gaasitrassi piiranguala Läänemere laevatamisalas kasvavat õnnetuseohtu ja piiraksid kohati niigi kitsaid laevasõiduteid. Põhjendamatuks peeti soovi uurida ainult selliseid alternatiive, mis erinevad teineteisest vaid mõne kilomeetri ulatuses. Eesti rõhutas, et gaasitrassi ehitamise otsusele peab eelnema ka maapealsete alternatiivide uurimine (Välisministeeriumi kommentaar seoses uuringuloa andmisest keeldumisega Nord Stream AG-le: 2007).

Edasi vaatan seda, millist rolli meedia ühiskonnas üldse kannab. Mitmes mõttes on need rollid seotud ju ka Nord Streami projektiga ning sellest kirjutamisega. Põhjalikumalt keskendun avaliku arvamuse ja kõneaine kujundamisele. Mõlemal juhul on teema seotud Nord Streami meediakajastusega ja haakub projekti teoreetilise osa ja taustaga.

2.3 Meedia roll ühiskonnas

McQuaili (2000: lk 3) järgi tähistatakse mõistega massimeedia suure levialaga kommunikatsioonivahendeid, mis jõuavad ühiskonnas praktiliselt igaüheni. Mõiste ise osutab mitmetele pika ajalooga üldtuntud meediumidele, nagu näiteks ajalehed, ajakirjad, film, raadio, televisioon ja fonogramm.

Ehkki meedia moodustab ühiskonnas eraldiseisva, oma reeglite ja tavadega sotsiaalse institutsiooni, on ta siiski tugevalt ühiskonnast sõltuv, sest ühiskond määratleb ja piiritleb meedia tegevusulatuse. Meedia ja ühiskonna suhete iseloom sõltub aja ja koha iseärasustest. Massimeedia olemus ja tunnused erinevad lähtuvalt ühiskonnatüübist, religioonist, majanduslikust tasemest, ajaloolisest kogemusest ja teistest teguritest (McQuail: 2000, lk 4). Meedia kannab siiski ühiskonnas väga olulist rolli, anglosaksi maades peetakse meediat neljandaks, põhjamaades koguni kolmandaks riigivõimuks (Bagerstam: 1997). Antud töös olen keskendunud meediale lähtudes läänelikust vaatenurgast, mis esindab demokraatlikku ning vaba ühiskonda.

Lasswelli (1948) järgi olid kommunikatsiooni peamisteks funktsioonideks ühiskonnas keskkonna jälgimine ehk seirefunktsioon, ühiskonna osade sidustamine keskkonna olukorrale

reageerimisel ehk sotsiaalne funktsioon ning kultuuripärandi edasiandmise funktsioon (läbi McQuaili: 2000, lk 72). Wright (1960) lisas neljanda olulise võtmefunktsioonina meelelahutuse (läbi McQuaili: 2000, lk 72). Meelelahutus võib olla osa kultuuri edastamisest, kuid Mendelsohn (1966) toob välja ka meelelahutuse individuaalse kasusaamise, lõdvestuse ja pinge alandamise aspekti, mis aitab inimestel toime tulla reaalse elu probleemidega ning võimaldab vältida ühiskondade kokkuvarisemist (läbi McQuaili: 2000, lk 72). Viienda tunnuseks lisas McQuail (2000, lk 72) mobiliseerimise, mis peegeldab massikommunikatsiooni kasutust poliitiliseks ja äriliseks propagandaks. Järgnevalt on toodud välja kommunikatsiooni põhilised funktsioonid ning nende kirjeldused.

Informeerimine

- Pakkuda informatsiooni ühiskonna ja kogu maailma sündmuste ning seisundi kohta
- Võimusuhetele osutamine
- Uuenduste, kohanemise ja progressi hõlbustamine

Sidustamine

- Sündmuste ja informatsiooni tähenduse selgitamine, tõlgendamine ja kommenteerimine
- Väljakujunenud võimusuhte ja normide toetamine

Sotsialiseerimine

- Erinevate tegevuste koordineerimine
- Konsensuse kujundamine
- Prioriteetide järjestamine ja sellest teadaandmine
- Kultuurilise jätkuvuse tagamine
- Domineeriva kultuuri väljendamine, subkultuuride ja uute kultuuriliste arengute tunnustamine
- Ühiste väärtuste edendamine ja säilitamine

Meelelahutus

- Lõbu, meelelahutuse ja muude lõdvestusviiside pakkumine
- Sotsiaalse pinge vähendamine

Mobiliseerimine

- Poliitiline, militaarne, majanduslik, tööalane ja vahel ka usuline kihutustöö ühiskondlike eesmärkide saavutamiseks (McQuail: 2000, lk 72-73).

2.4 Meedia kõneaine ja avalikkuse kujundajana

Avalik huvi kohaldatuna massimeediale tähendab seda, et meedia täidab kaasaegses ühiskonnas teatavat arvu tähtsaid, isegi põhiolemuslikke ülesandeid ning on kõigi huvides, et neid täidetaks hästi. Massikommunikatsiooni uurimise aluseks on eeldus, et meedial on märkimisväärne mõju. Samas pole üksmeelt eeldatava mõju olemuses ja ulatuses. Meedia mõju on massimeedia tegevuse planeeritud või ettekavatsemata tulemus. Meedial on potentsiaal avaldada mõju, eriti planeeritud mõju (McQuail: 2000, lk 373). Gerhard Maletzke (1963: lk 190) väidab, et mõju on muutus isiku teadmistes, hoiakutes ja käitumistes (läbi Palmaru: 2003, lk 288). Golding (1981) jaotas mõjud ettekavatsetud ja ettekavatsemata ning pika- ja lühiajalisteks (läbi McQuaili: 2000: lk 381). Selle jaotuse alusel võiks *agenda-settingu* liigitada pigem lühiajaliseks ja ettekavatsetud mõjuks.

Agenda-settingu ehk kõneaine kujundamise protsess on nõ kestev võitlus teemaga seotud osapoolte seas, et saavutada meedia, avalikkuse ja poliitilise eliidi tähelepanu. *Agenda-setting* pakub seletust, miks informatsioon teatud teemade, mitte aga teiste teemade kohta on avalikkusele demokraatia puhul kättesaadav, kuidas avalikku arvamust kujundatakse ja miks teatud teemad on suunatud läbi poliitiliste tegevuste, kui teised teemad seda ei ole. *Agenda-settingu* uurimine on sotsiaalse muutuse ja -stabiilsuse uurimine (Dearing & Rogers: 1992, lk 1-2). McQuaili (2000, lk 383) definitsiooni järgi on kõneaine kujundamine:

“Protsess, kus eri teemadele antav suhteline tähelepanu uudiste kajastamisel mõjutab teemade aktuaalsuse ja olulisuse pingerida avalikus arutelus. Lisaks võivad esineda ka mõjud avalikule poliitikale.”

Meedia kõneaine kujundamise funktsioon paistab hästi silma olukorras, kui uudislööd tõstatavad olulised teemad üles enne avalikkust. Samas küsivad Bryant & Thompson (2002, lk 140) *agenda-settingu* ühe keskse küsimuse – kes loob meedia-agendat, kas meedia loob alati avalikkuse jaoks kõneaine või loob avalikkus vahest ka ise meedia-agendat? Olulise kitsaskohana tuleb välja tuua ka agenda mõõtmise küsimus. Kõneaineks olemise mõjud ilmnevad selgelt vaid siis, kui uurijatel on võimalus mõõta avalikku arvamust enne ja pärast teatud teema kõneaineks olemist (Bryant & Thompson: 2002, lk 150).

Teema või kõneaine seisneb selles, mis on parajasti vaidlusaluseks objektiks. Vaidlus saab toimuda reeglina kahe või enama osapoole vahel. Selline kahepoolne teema olemus on oluline, saamaks aru, miks ja kuidas teema üldse agendaks tõuseb. Teema potentsiaalne konfliktus aitab läbi teema pooldajate ja vastaste tegevuse muuta selle uudiskünnist ületavaks (Dearing & Rogers: 1992, lk 2). Kuigi konflikt on sageli see, mis teeb sotsiaalsest probleemist avaliku teema, nagu näiteks abordi küsimuse puhul, siis on ka terve hulk selliseid teemasid, mis on seadusega ühepoolsetl määratletud nagu narkootikumide või laste kuritarvitamine (Dearing & Rogers: 1992, lk 2, viidatud Baumgartner & Jones, 1993; Nelson, 1984). Selliste teemade puhul võitlevad vastased selle eest, kuidas probleemi lahendada, mitte selle eest, kas sotsiaalne probleem üldse eksisteerib (Dearing & Rogers: 1992, lk 3).

Dearing ja Rogers (1996) toovad välja mitmed üldistused kõneaine kujundamise kohta. Esiteks kalduvad erinevad meediakanalid olema ühel meelel teatud teemaderingi suhtelise olulisuse osas. Teiseks ei kattu meediateemad kuigi täpselt reaalse maailma indikaatoritega. Ei loe niivõrd probleemi absoluutne olulisus, kui suhteline jõudude tasakaal ja inimesed, kes püüavad probleemi määratleda ja lahendada. Kolmandaks määrab teema positsioon meedia kõneainete hulgas oluliselt selle silmapaistvuse avalikkuse kõneainena (läbi McQuaili: 2000, lk 408). Meedia sisu hindamisel kõrvutatakse seda tihti reaalsusega. Kepplinger ja Habermeier (1995) on seda nimetanud kooskõla nõudmiseks. Üheks meediategevuse kritiseerimise peamiseks aluseks ongi eeldus, et meedia peab reaalsust otseselt ja proportsionaalselt edasi andma.

Palmaru (2003, lk 214) määratleb avalikkust kui situatsiooni, mida iseloomustab põhimõtteline vaadeldavus kõigi poolt ning diskursus, mis puudutab teemasid, mida vaadeldakse vastavalt nende relevantsusele ja mis kujundavad omakorda arvamust. Nüüdismeedia on ülekaalukalt kõige tähtsam avalikkuse foorum, andes võimaluse jõuda pidevalt kõigi kodanikeni.

Ragnar Waldahl (1993) toob välja avaliku arvamuse neli arengufaasi. Järgnevalt vaatan ma neid veidi lähemalt seoses Nord Streami torujuhtme küsimusega.

1. Sissejuhatav faas (*The Introductory Phase*). Et teema muutuks üldse avaliku arutelu objektiks on esiteks vaja isiklikku seotust. Teiseks peab arutelu avardama arvamuste erinevus ning kolmandaks peavad inimesed oma seisukohti kas privaatsetl või avalikult

representeerima. Hoiakute privaatsel esitamisel ei jõuagi teema ühiskondliku debatti, avalikul väljendamisel on oluliseks poliitikud ja meedia laiemalt, sest suur osa teemadest saab tõstatatud nende tegevuse tõttu.

Ehkki Nord Streami torujuhtme rajamise mõtted ja kavad on avalikkusele kättesaadavad olnud juba pikka aega, sai antud teema Eesti ja eestlaste jaoks isikliku seotuse alles 2007. aasta aprillis, kui sai teatavaks, et gaasijuhe plaanitakse läbima ilmselt Eestit. Arvamuste erinevust näitab asjaolu, et pärast sellist teadet hakkas Postimehes ja Eesti Päevalehes järjest aktiivsemalt ilmuma nii Nord Streami vastaseid kui ka gaasitoru pooldavaid meediatekste. Kõige aktiivsemaks kujunes ühiskondlik debatt perioodil kui valitsus pidi langetama otsuse, kas lubada Nord Streamil uurida Läänemere põhja Eesti territoriaalvetes või mitte. Debatt kujunes aktiivseks, seda eeskätt just tänu erinevate erakondade poliitikute aramusavaldustele, mis teineteisega vastuollu läksid. Sellest ajendatuna hakkasid üha enam aramusartikleid kirjutama ka erinevad teadlased, analüütikud, eksperdid jt.

2. Kehtestamise faas (*The Establishment Phase*). Antud faasi iseloomustab see, et järjest suurem hulk inimesi saab toimuvast teadlikuks. Siinjuures on väga olulisteks teguriteks kommunikatsioon ja eestvedajad. Meedia mängib selles faasis võtmerolli, sest ühest küljes võib väheste meediakajastuse korral teema ruttu varjusurma langeda, teisalt on meedial aga reaalne võime inimeste arvamusi ja hoiakuid mõjutada, seda ennekõik läbi aktiivse ning pideva teema kajastatuse.

Nord Streami gaasijuhtme temaatika liikus sissejuhatavast faasist kehtestamise faasi ennekõike tänu rohketele aramusartiklitele ja juhtkirjadele. Siit ka järeldus – nii Postimees kui ka Eesti Päevaleht mõjutasid inimeste arvamusi ja hoiakuid gaasijuhtme suhtes üsna aktiivselt.

3. Konsolideerumise faas (*The Consolidatory Phase*). Selles faasis on oluliseks ühiskonna üldine aramuskliima, eriti hoiakud, mida meedia esitab. Konsolideerumise faasis saavadki oluliseks isiklik kommunikatsioon, grupiseotus ja massikommunikatsioon. Sellest järeldatuna saab väita, et aramuse kujunemine sõltub tervikuna isiklikest hoiakutest, sotsiaalsest kommunikatsioonist ning meediast.

Seega on meedia vaid üks võimalus ja kanal, mis avalikku arvamust Nord Streami torujuhtmest tekitab. Sotsiaalne kommunikatsioon on antud näite puhul samuti väga oluline, sest suur osa gaasitoru pooldajaid ja vastaseid on valinud seisukoha just oma lähikonna või sotsiaalse grupi teiste liikmete järgi.

4. Otsustamise faas (*The Decisive Phase*). Selles faasis kujuneb indiviidil mingi nähtuse või küsimuse osas oma seisukoht või suhtumine. Põhiliseks küsimuseks selles etapis on arvamuse kujunemise protsess ühiskonnas ning selle mõju poliitilistele otsustele.

Nord Streami torujuhtme teema jõudis ka otsustamise faasi. Poliitiliseks otsuseks antud juhul oli valitsuse “ei” Nord Streami uuringuloa taotlusele. Ühe põhjusena, miks selline otsus langetati, toodi välja ka ühiskonna ja avalikkuse tugev vastuseis ja negatiivne arvamus.

Küsimus sellest, kas avalik arvamus mõjutab meediat või vastupidi, kas nad on omavahel seotud või puudub nende vahel korrelatsioon, on olnud pidevalt meediateoreetikute hulgas aktuaalne. Käesoleva töö üheks eelduseks on võetud seisukoht, et meedias kajastatu ja avaliku arvamuse vahel on side olemas, kuid see pole vastastikku deterministlik. Just *agenda-settingu* uurimise puhul on see seos suhteliselt selgelt empiirilistes uuringutes tõestatav.

Minu bakalaureusetöö lähtub käsitlusest, et massimeedia on oluline avalikkuse konstrueerija. Seda ennekõike läbi päevakorra seadmise, foorumi pakkumise ja isikliku arvamuse määratlemise. Käesolev töö analüüsib Nord Streami torujuhtme representatsiooni meedias, lähtudes ennekõike päevakorra seadmisest ja avaliku arvamuse konstrueerimisest. Agendaks peetakse reeglina teemat, mis domineerib ajakirjanduses ning avalikkuses laiemalt. Sellest tulenevalt olen võtnud töö üheks eelduseks ka seisukoha, et Nord Streami torujuhtme temaatika oli teatud ajahetkel agendaks, ehkki puuduvad vastavasisulised avaliku arvamuse küsitlused sellest ajast.

Lähtuvalt eelnevale teoreetilisele käsitlusele olen püstitanud ka töö järgmises osas esitatud hüpoteesid ning põhilised probleemid.

2.5. Probleemipüstitus ja hüpoteesid

2.5.1 Probleemipüstitus

Minu bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida Nord Streami torujuhtme temaatika kajastamist Eesti päevalehtedes lähtuvalt kõneaine kujundamisest ja avalikust arvamusest. Nord Streami gaasijuhtme rajamine on vähemal või rohkemal määral kõneainet pakkunud juba mitmeid aastaid. Oma bakalaureusetöö üheks eesmärgiks pean üldiste andmete ja tendentside väljaselgitamist 2007. ja 2008. aasta lõikes. Oluliseks pean siinjuures uurida, mis ajahetkel jõudis antud teema kajastatuse tippu ning millal ta selle positsiooni kaotas. Sean endale ülesandeks välja selgitada ka selle, milliseid argumente kasutasid torujuhtme pooldajad ja milliseid vastased. Seda tehes peaks välja joonistuma ka see, kes üldse sõna võtavad ja selle kaudu avalikku arvamust loovad. Loodan jõuda järelduseni, millist avalikku arvamust Eesti päevalehed konstrueerivad ning millist seisukohta Nord Streami suhtes edasi antakse. Täpsemalt on vaatluse all päevalehtede hoiakud seoses Eesti otsusega uuringuloale ning Nord Streami projekti suhtes laiemalt.

2.5.2 Hüpoteesid

1. Nord Streami torujuhtme teemal ilmus Postimehes ja Eesti Päevalehes kõige enam artikleid 2007. aasta septembris ja oktoobris ning pärast neid kuid kaotas teema aktiivse kajastatuse.

Antud hüpotees on püstitatud lähtuvalt seisukohast, et teema püsib päevakorras suures osas tänu konkreetsele seotusele Eestiga. 2007. aasta septembri teises pooles keelas aga valitsus Nord Streamile uuringud Eesti majandusvööndis. Sellega kaotas gaasijuhtme teema otsese kontakti ja seotuse Eestiga, mis lubab arvata, et teema võis olla kõige aktiivsemalt agendaks vahetult enne ning kõige rohkem kuu aega pärast valitsuse keelavat otsust.

2. Nord Streami torujuhtme teemal ilmus Postimehes ja Eesti Päevalehes kõige enam arvamuskülgeid, juhtkirju ning teisi arvamuskülgedel ilmuvaid meediatekste (repliik, intervjuu, välkintervjuu, teised meist) 2007. aasta septembris ning arvamuskülgedel

ilmunud meediatekstide arv oli graafiliselt võrdelises seoses kõikide ilmunud meediatekstidega.

See hüpotees on püstitatud eeldusel, et kõik, kes mereuuringute ja Nord Streami suhtes mingitki seisukohta avalikkuses kujundada soovivad, avaldavad oma seisukohti just vahetult enne valitsuse otsust, et seeläbi avalikkust ning kaudselt ka otsust ennast kõige tõhusamalt mõjutada.

3. Nord Streami torujuhtme teemal kujunesid Postimehes ja Eesti Päevalehes arvamused põhjal välja kindlad kõneisikud, kelle arvamus jäi mahuliselt domineerima.

Antud hüpotees on püstitatud, kuna lähtuvalt teema suhtelisest spetsiifilisusest arvasin, et Eestis ei ole väga palju avalikkusele tuntud ja hinnatud teadlasi, eksperte või teisi teemaga seotud isikuid. Eeldasin, et pigem koonduvad päevalehed teatud kindlate persoonide selja taha või siis kirjutavad teatud isikud ise aktiivselt Nord Streami teemal mitmeid arvamusi.

4. Postimehe ja Eesti Päevalehe arvamused valdav hoiak oli Nord Streami torujuhtme vastane, mitte seda pooldav.

Selle hüpotees on püstitatud lähtuvalt sellest, et teadsin juba enne oma bakalaureusetöö kirjutamist, et valitsus keeldus uuringuloa andmisest Nord Streamile, millest võis järeldada, et ka päevalehtede valdav hoiak oli pigem torujuhtme vastu.

5. Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmunud juhtkirjad olid pigem torujuhtme rajamiseks vajaliku uuringuloa ja torujuhtme vastu, kui seda pooldavad.

Kui eelmise hüpoteesina väitsin, et aramusartiklid on pigem torujuhtme vastu, siis samad eeldused kehtivad oletatavalt ka juhtkirjade osas.

6. Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmunud arvamused kasutasid Nord Streami torujuhet pooldavad kirjutajad peamise argumendina Euroopa energiajulgeoleku kasvu Venemaalt saadava gaasi tõttu.

See hüpotees on püstitatud, kuna kogu torujuhtme projekt käivitatigi põhjusel, et Venemaal on gaasi, millega toita energianäljas vaevlevat Euroopat. Seega oleks loogiline, et sellele torujuhtme pooldajad ka kõige enam tähelepanu pööraksid.

7. Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmunud arvamused kasutasid Nord Streami torujuhtme vastased kirjutajad peamise argumendina julgeolekuohtu läbi Vene sõjalaevastiku kohalolu Läänemerel.

Selle hüpoteesi juures kahtlesin pikalt kahe võimaliku variandi vahel – kas väita, et peamiseks vastuargumendiks on julgeoleku- või keskkonnaohud. Lõpuks otsustasin julgeolekuohtude kasuks, kuna julgeoleku argument on tugevam oma mõju poolest ning seda saab seostada ja põhjendada ka Venemaa ajaloolise käitumisega julgeoleku suunal.

8. Postimehe ja Eesti Päevalehe juhtkirjad ütlevad välja, et pigem pooldatakse Nord Streami gaasijuhet, kui ollakse selle vastu, kuid samas tuuakse gaasijuhtme vastuolevaid näiteid ja argumente enam välja, kui seda pooldavaid.

See hüpotees on püstitatud, kuna viies hüpotees näitas, et juhtkirjad olid arvuliselt siiski pigem Nord Streami poolt. Eeldan aga seda, et juhtkirjade ja arvamused hoiakud peaksid olema pigem ühesugused kui erinevad, seega otsustasin hüpoteesi teises pooles väita, et sisuliselt domineerib juhtkirjades siiski negatiivne.

3. Uuringute metoodika ja kirjeldus

3.1 Tekstide üldkogumi määratlemine ja valimi moodustamise põhimõtted

Esialgseks üldkogumiks on kõik Postimehe ja Eesti Päevalehe paberväljaannetes ajavahemikus 1. jaanuar 2007 – 31. detsember 2008 ilmunud artiklid, mis käsitlevad Nord Streami torujuhtme teemat. Postimehe ja Eesti Päevalehe otsustasin valida põhjusel, et tegemist on kahe Eesti suurima päevalehega. Venekeelne trükiajakirjandus jäi uuringust välja, sest üheks algseks eesmärgiks oli uurida just eestikeelset meediaruumi.

Kokku ilmus 1. jaanuar 2007 – 31. detsember 2008 Nord Streami torujuhtme teemadel 101 artiklit. Kvantitatiivse analüüsi läbiviimiseks kodeerisin teatud kategooriate osas ära kõik 101 ilmunud artiklit, millest Postimehes ilmus 51 ja Eesti Päevalehes 50. Selles osas, kus oli eesmärgiks uurida päevalehtede mõju kõneaine ja avaliku arvamuse kujundajana, võtsin kodeerimiseks ja analüüsimiseks vaid arvamuskülgedel ilmunud meediatekstid, mida kokku ilmus 42. Sellist valikut võib põhjendada sellega, et enne Nord Streami gaasijuhtmele uuringuloa andmisest keeldumist toimus Eestis üks sisukamaid avalikke väitlusi, mis sai suuresti võimalikuks tänu ajalehtede arvamusosakondade aktiivsele tegevusele. Mitte kõige sagendamini esinev avalik väitlus leidis aset veel ka tänu sellele, et koalitsioonierakondade vahel valitsesid eriarvamused, mis viisid aktiivse diskussioonini ajalehtede arvamuskülgedel.

Valimi moodustamiseks vaatasin läbi nii Postimehe kui ka Eesti Päevalehe 2007. ja 2008. aastal ilmunud kõik numbrid ning otsisin neist välja Nord Streami temaatikat kajastavad meediatekstid. Saadud tulemuste puhul kasutasin sisulist selektsiooni, mille eesmärgiks oli ära tunda artiklid, mis ei kajasta uuritava teema seisukohalt vajalikku informatsiooni. Nii langesidki lõplikust valimist välja sellised artiklid, kus esines otsitavaid sõnu ekslikult. Lisaks langesid valimist välja ka sellised artiklid, mille kontekst uuritava teemaga üldse ei haakunud.

Päevalehtedes ilmunud meediatekstidele lisaks kannavad teatavat sõnumit Nord Streami kohta näiteks veel mitmed sümbolid ja ettevõtmised. Eestlastele on Nõukogude perioodist sisse jäänud harjumus teatud asju esitada nõ “ridade vahel”. Sellist lisaväärtust või mõtet kannavad muuhulgas näiteks Urmas Nemvaltsi poolt Nord Streami gaasijuhtmest tehtud karikatuurid või siis 2008. aasta sügisel 11. Rahvusvahelisel Arhitektuuri Biennaalil

Veneetsias Eestit esindanud kollane gaasitoru, mis ühendas Venemaa ja Saksamaa paviljone. Samuti on nähtud viiteid gaasijuhtmele ka Kreisiraadio laulus “Leto Svet”, mis osales 2008. aasta mais Eurovisioonil. Sellised kõrvalteemad on läbi konteksti küll väga olulised ning mõjutanud kindlasti ka 2007. ja 2008. aastal avalikku arvamust, kuid antud bakalaureusetöö eesmärgiks ei ole neid eraldi uurida.

3.2 Meetod

Oma bakalaureusetöös kasutan vaatluse all oleva teema uurimiseks kvantitatiivse kontentanalüüsi ehk formaliseeritud sisuanalüüsi meetodit ning kvalitatiivset sisuanalüüsi. Nende kahe erineva meetodi kasuks otsustasin põhjusel, et püstitatud hüpoteesid eeldavad vastuste saamiseks nii meediatekstide pealispinna kui ka nende sügavama sisu uurimist.

McQuaili (2000, lk 294) järgi on traditsiooniline kontentanalüüs kõige esimene, kõige olulisem ning siiani enim kasutatav uurimismeetod. Kontentanalüüsi peetakse uurijast sõltumatuks ja usaldusväärseks. Peamiselt kasutatakse kontentanalüüsi meedia sisu võrdlemiseks teatud tunnuste esinemissagedusega sotsiaalses reaalsuses.

Kvantitatiivse kontentanalüüsi kasutamine võimaldab määratleda meediatekstide mõju, neid klassifitseerida ning uurida ja võrrelda paralleelselt erinevaid kanaleid ja ajaperioode. Bernard Berelson (1959, lk 488-522) defineerib kvantitatiivset sisuanalüüsi nii: “*Sisuanalüüs on uurimistehnika, kommunikatsiooni eksplitsiitse sisu objektiivseks, süstemaatiliseks ja kvantitatiivseks kirjeldamiseks*”. Eksplitsiitne sisu viitab antud juhul sellele, et uuritakse vaid teksti selget sõnalist osa, kõrvale on jäetud kõikvõimalikud kaudsed “ridade vahele” kirjutatud lisamõtted. Objektiivne kirjeldamine tähendab seda, et sisuanalüüs viiakse läbi kindlate, varem paika pandud reeglite järgi. Süstemaatilisus omakorda viitab sellele, et sisu, mida analüüsitakse, peab olema ühemõtteliselt sõnastatud ning järjekindlalt rakendatud reeglite järgi. Valimi moodustamisel tuleb arvestada ka seda, et igal analüüsitava objektil peab olema võrdne võimalus valimisse sattuda. Süstemaatilisus aitab välistada olukorra, kus valimisse osutuksid valituks vaid need uurimisobjektid, mis kinnitaksid püstitatud hüpoteese.

Kontentanalüüs ei võimalda jõuda teksti pealispinna alt nõ “ridade vahele”, mille tulemusena võivad tähelepanu alt välja jääda mitmed olulised nähtused. Sellest tulenevalt kasutan teise

meetodina kvalitatiivset sisuanalüüsi. McQuaili (2000, lk 294) järgi seisneb kvalitatiivse sisuanalüüsi eripära selles, et tähendust otsitakse ennekõike tekstisisestest suhetest, vastandustest ja kontekstist, mitte kategooriate loendamisest ning vahekorrast. Kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul pööratakse tähelepanu rohkem peidetud kui manifestsele sisule.

Kvalitatiivne sisuanalüüs annab ülevaate tekstist kui tervikust ning võimaldab kodeerida latentset sisu, tõenäolist lugejapoolset vastuvõttu ning eeldatavat mõju auditooriumile. Meetod on ühtlasi tundlik ja täpne ning ei lase jääda uuritavast nähtusest kaugemale, võimaldades tähelepanu ka unikaalsetele tekstinähtustele. Kvalitatiivse sisuanalüüsi läbiviimisel ei ole erinevalt kvantitatiivsest sisuanalüüsist olulised numbrilised väärtused. Oluline on seostada kategooriaid, mis aitavad edasi anda teksti olulised tähendused ning lubavad kontrollida püstitatud hüpoteese (Kalmus: 2007).

3.3 Kvantitatiivse ja kvalitatiivse sisuanalüüsi läbiviimine

Selle osa eesmärgiks on selgitada, mis põhimõtetest lähtuvalt viin läbi kvantitatiivse ning kvalitatiivse sisuanalüüsi.

3.3.1 Analüüsiühik

Analüüsiühikuks valisin ühe artikli. Analüüsitavaks osaks on vaid artikli kirjalik osa, kõrvale on jäetud artikli juurde kuuluvad illustratiivsed materjalid (näiteks foto, teabegraafik, diagramm jne). Kodeerimise käigus analüüsisin 42 artiklit, kuid teatud kategooriaid analüüsisin 101 artiklil.

3.3.2 Kategooriate (koodide) süsteem kvantitatiivsel sisuanalüüsil

Kvantitatiivse sisuanalüüsi läbiviimiseks koostasın kategooriate süsteemi, mille abil valimisse kuuluvaid artikleid analüüsisin. Siinkohal selgitan iga kategooria kaupa põhimõtted, millest kontentanalüüsi läbiviimisel lähtusin.

A. Artikli järjekorranumber – aitab analüüsi käigus artiklit tõhusamalt üles leida.

B. Väljaanne – määratleb ära, millises väljaandes valimisse kuuluv meediatekst avaldati.

1. Postimees
2. Eesti Päevaleht

C. Pealkiri – artikli pealkiri märgitakse sõnadega.

D. Autor / toimetaja / kanal – artikli autor või toimetaja märgitakse kujul: eesnimi + perekonnanimi. Mitme autori puhul tuuakse välja kõikide nimed.

E. Ilumise kuupäev – määratleb, millal valimisse kuuluv meediatekst ilmus. Ilumise kuupäev märgitakse kujul: pp/kk/aaaa.

F. Ilumise periood – määratleb, mis kuus artikkel ilmus.

1. Jaanuar 2007
2. Veebruar 2007
3. Märts 2007
4. Aprill 2007
5. Mai 2007
6. Juuni 2007
7. Juuli 2007
8. August 2007
9. September 2007
10. Oktoober 2007
11. November 2007
12. Detsember 2007
13. Jaanuar 2008
14. Veebruar 2008
15. Märts 2008
16. Aprill 2008
17. Mai 2008
18. Juuni 2008
19. Juuli 2008
20. August 2008

21. September 2008
22. Oktoober 2008
23. November 2008
24. Detsember 2008

G. Meediateksti žanr – määratleb, mis vormis tekst on kirjutatud.

1. Uudis – faktipõhine, kirjeldav, informeeriv
2. Arvamuslugu – edastab kirjutaja enda seisukohti ja arvamusi
3. Juhtkiri –arutlus või arvamus, kus kajastub meediaväljaande ametlik seisukoht
4. Muu

H. Autori staatus

1. Ajakirjanik / kolumnist
2. Teadlane / ekspert / analüütik
3. Poliitik
4. Muu

I. Arvamuskülgedel ilmunud meediatekstide autorite esindatav üksus – tegemist on arvamuslugude, juhtkirjade, repliikide, intervjuude, välkintervjuude ja “teised meist” rubriiki kuuluvate lugudega, mis on kõik ilmunud arvamuskülgedel.

1. Eesti
2. Holland
3. Rootsi
4. Soome
5. Poola
6. Nord Stream

J. Arvamuskülgedel ilmunud meediatekstide hoiak – üldine hoiak Nord Streami torujuhtme rajamiseks vajalike uuringute ja torujuhtme enda suhtes. Võimalik valida üks variant.

1. Vastu
2. Poolt
3. Ei võta seisukohta

3.3.3 Kvalitatiivse sisuanalüüsi läbiviimine

Kvalitatiivse sisuanalüüsi läbiviimisel lähtun vabas vormis tehtavatest selgitustes ning toon tekstinäiteid, mis aitavad hüpoteese tõestada ja illustreerida.

4. Sisuanalüüsi tulemused

Selles peatükis toon järjest välja kõik hüpoteesid ning vaatan, kas need pidasid paika või mitte. Iga hüpoteesi puhul lähtun kvantitatiivsest analüüsist ning vajadusel täiendan kvantitatiivseid tulemusi kvalitatiivse tekstianalüüsi näidetega.

4.1 Teema kajastatus

Esimese hüpoteesina püstitasin väite, et Nord Streami torujuhtme teemal ilmus Postimehes ja Eesti Päevalehes kõige enam artikleid 2007. aasta septembris ja oktoobris ning pärast neid kuid kaotas teema aktiivse kajastatuse. Püstitasin sellise hüpoteesi oletades, et kõige aktiivsemalt peaks teema olema kõneaineks vahetult enne ning pärast gaasijuhtme trassi uuringutelo andmise või mitteandmise otsust. Teatavasti langetas valitsus Nord Streami jaoks negatiivse otsuse 20. septembril 2007. aastal ning pärast seda ei ole gaasijuhtme teema Eestiga enam nii otseselt seotud.

Kokku ilmus perioodil 1. jaanuar 2007 – 31. detsember 2008 Postimehes ja Eesti Päevalehes 101 Nord Streami gaasijuhtme temaatikat kajastavat artiklit (Tabel 1). Artiklite koguarv jagunes kahe päevalehe vahel väga võrdselt – Postimehes ilmus 51 ja Eesti Päevalehes 50 artiklit. Teatavad erinevused tulevad aga sisse kuude lõikes (Tabel 2). Selgelt peab paika väide, et Nord Streami gaasijuhtme küsimus oli Eesti päevalehtedes kõige enam kõneaineks 2007. aasta septembris, mida näitab artiklite koguarv 36. Ühelgi teisel kuul kahe aasta lõikes ei ületanud ilmunud artiklite arv üheksa piiri. Siiski mahtus ilmunud artiklite arvu poolest 2007. aasta septembri ja oktoobri vahele veel ka 2007. aasta aprill. Aprillis ilmunud artiklite kõrge arvu (9) põhjuseks oli olukord, et just sel kuul jõudis avalikkuse ette esmakordselt teave, et Nord Streami gaasijuhe võib hakata jooksmas läbi Eesti majandusvete. Ülejäänud kuudest enam ilmus Nord Streami teemalisi artikleid veel 2007. aasta oktoobris (8), augustis (7) ja novembris (6) ning 2008. aasta jaanuaris (6).

Üldistatuna võib aga öelda, et Nord Streami gaasijuhtme teemal ilmus kahes suuremas Eesti päevalehes kõige enam artikleid paar kuud enne ning mõni kuu pärast valitsuse otsust keelata veealused uuringud ning 2008. aastal kaotas teema üldse aktiivse kajastatuse ja taandus Eesti

päevalehtede külgedelt. Seda, et gaasijuhtme teema ei olnud tervikuna enam pärast eestipoolset uuringute mittelubamist kuigi aktiivne, näitab ka fakt, et 2007. aastal ilmus päevalehtedes kokku 80 ning 2008. aastal vaid 21 Nord Streami gaasijuhtme teemat kajastavat artiklit. Seega oli kogu teema kaheaastase perioodi vältel aktiivseks agendaks vaid mõned kuud.

Postimees	Eesti Päevaleht	Kokku
51	50	101

Tabel 1. Postimehes ja Eesti Päevalehes 2007. ja 2008. aastal ilmunud Nord Streami temaatikat kajastanud artiklid.

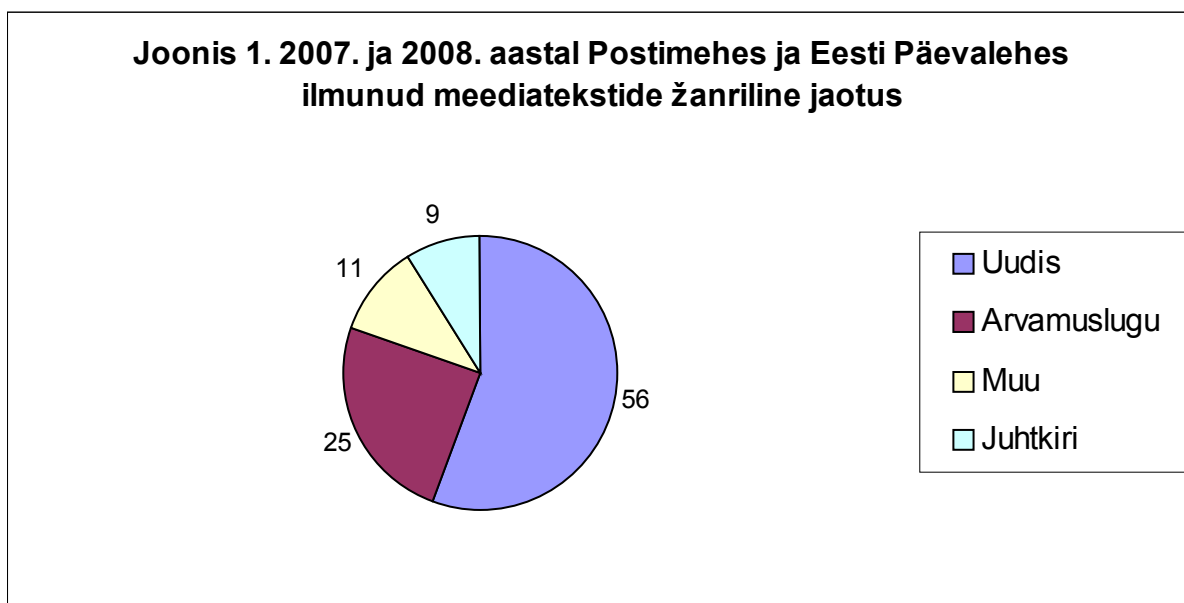
	Postimees	Eesti Päevaleht	Kokku
Jaanuar 2007	1	1	2
Veebruar 2007	0	0	0
Märts 2007	1	1	2
Aprill 2007	5	4	9
Mai 2007	0	0	0
Juuni 2007	0	5	5
Juuli 2007	4	1	5
August 2007	5	2	7
September 2007	21	15	36
Oktoober 2007	3	5	8
November 2007	4	2	6
Detsember 2007	0	0	0
Jaanuar 2008	1	5	6
Veebruar 2008	2	1	3
Märts 2008	0	0	0
Aprill 2008	0	3	3
Mai 2008	2	0	2
Juuni 2008	0	1	1
Juuli 2008	0	1	1
August 2008	1	1	2
September 2008	1	1	2
Oktoober 2008	0	0	0
November 2008	0	1	1
Detsember 2008	0	0	0

Tabel 2. Postimehes ja Eesti Päevalehes 2007. ja 2008. aastal ilmunud Nord Streami temaatikat kajastanud artiklid kuude lõikes.

Teiseks hüpoteesiks seadsin väite, et Nord Streami torujuhtme teemal ilmus Postimehes ja Eesti Päevalehes kõige enam arvamuskülgedel, juhtkirju ning teisi arvamuskülgedel ilmuva

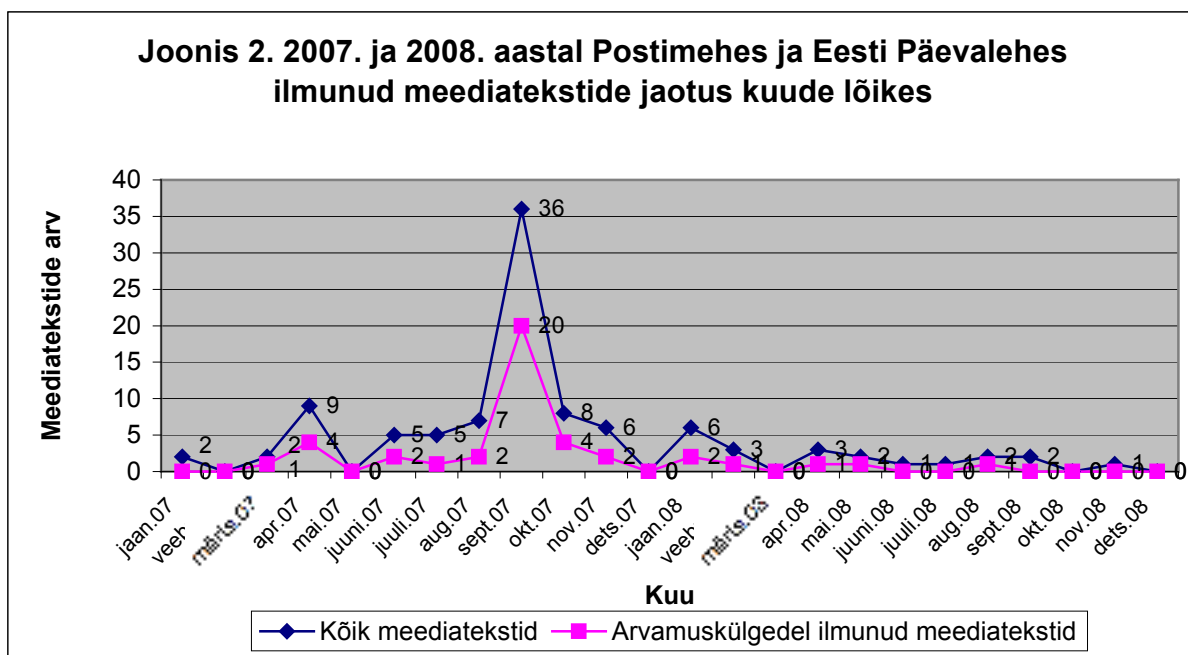
meediatekste (repliik, intervjuu, välkintervjuu, teised meist) 2007. aasta septembris ning arvamuskülgedel ilmunud meediatekstide arv oli graafiliselt võrdelises seoses kõikide ilmunud meediatekstidega.

Kui vaadata ilmunud meediatekstide žanrilist jagunemist, siis jääb kõigepealt silma, et üle poole ilmunud lugudest moodustavad uudised (56). Küllalt palju ilmus ka arvamuslugusid (25) ning juhtkirju (9). Arvamuskülgedel ilmus kokku aga 42 lugu. See arv on saadud liites omavahel arvamuslugude ning juhtkirjade arvud ning lisades sinna juurde veel kategooria – muu – alla kuuluvad meediatekstdid, mis ilmusid arvamuskülgedel. Kategooria muu moodustasid arvamuskülgedel ilmunud neli repliiki, kaks “teised meist” lugu, üks intervjuu, üks välkintervjuu ning lisaks veel kolm teistel külgedel ilmunud intervjuud.

Joonis 1.

Jooniselt 2 on näha, et nendel kuudel, kui ilmus proportsionaalselt kõige rohkem Nord Streami temaatikat käsitlevaid meediatekste, ilmus ka kõige enam arvamuskülgedele kirjutatud lugusid. Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmus 2007. aasta septembris kokku 20 ning oktoobris neli arvamuskülgede lugu. Pärast 2008. aasta jaanuarit, kui ilmus kokku kuus meediateksti, millest kaks olid arvamuskülgede lood, püsis lugude koguarv edaspidi kuude lõikes kahe ja kolme ühiku tasemel. Pärast 2008. aasta jaanuarit ei leidnud kuude lõikes aset ka ühtegi märkimisväärt tõusu ega langust meediatekstide arvu osas.

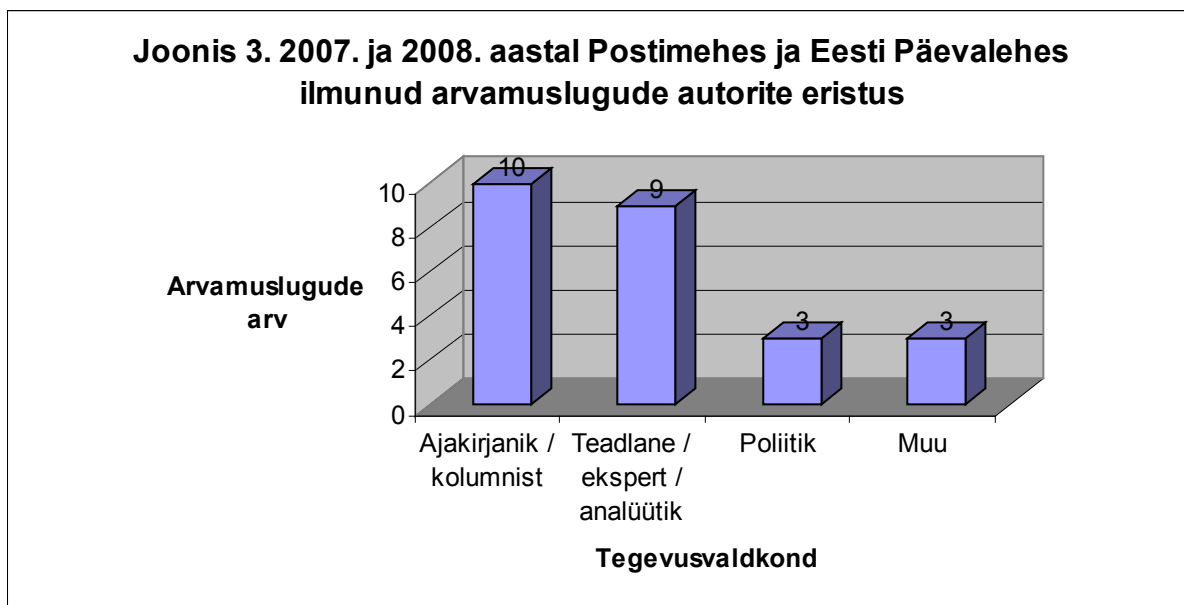
Joonis 2.

4.2 Kõneisikud

Kolmanda hüpoteesina püstitasin väite, et Nord Streami torujuhtme teemal kujunesid Postimehes ja Eesti Päevalehes arvamuskülgede põhjal välja kindlad kõneisikud, kelle arvamus jäi mahuliselt domineerima.

Joonis 3 näitab, et kõige enam ehk kokku kümme arvamuskülge kirjutasid ajakirjanikud või kolumnistid. Üheksal juhul oli arvamuskülge kirjutatud teadlase, eksperdi või analüütiku poolt. Poliitikud kirjutasid Nord Streami teemal arvamuskülgesid kolmel korral, täpselt sama palju oli esindatud ka kategooria muu, kuhu kuulusid Nord Streami asedirektor Dirk von Ameln, Eesti vandeadvokaat Leon Glikman ja Poola suursaadik Tomasz Chlon. Seega võib väita, et Nord Streami torujuhtme teemadel on enim esindatud ajakirjanike ning erinevate teadlaste arvamused.

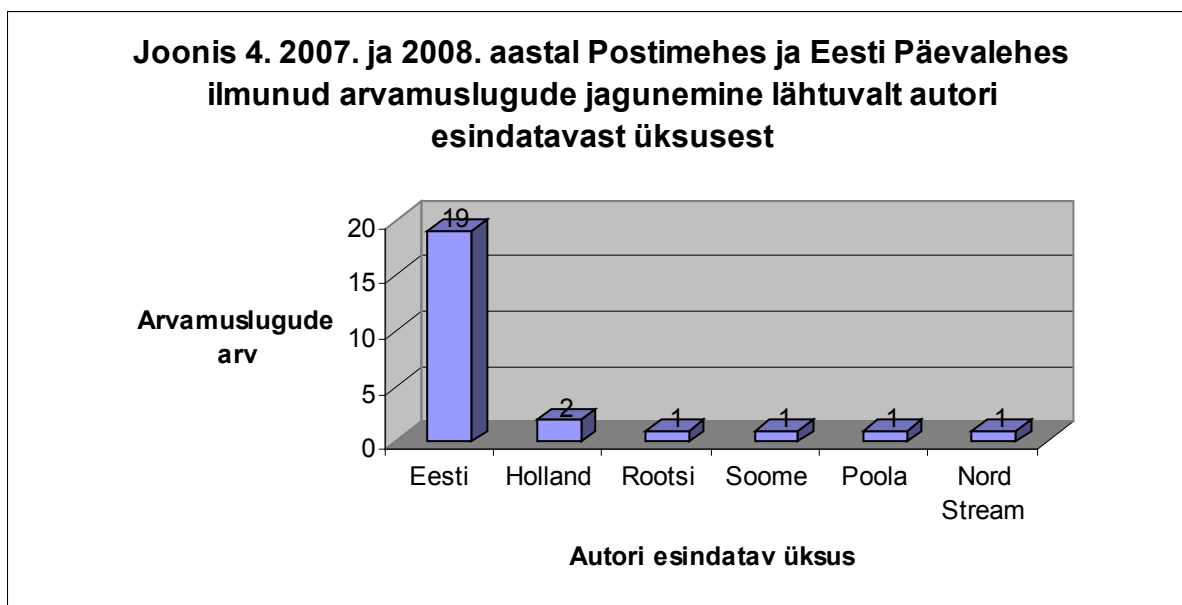
Kui hüpoteesina püstitasin väite, et domineerima jäid kindlad kõneisikud ja nende arvamus, siis nii see tegelikult ei olnud. Vaid kolm isikut – ajakirjanikud Alo Lõhmus ja Kaarel Tarand ning Hollandist pärit Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituudi analüütik Jeroen Bult kirjutasid kõik kaks arvamuskülge.

Joonis 3.

Joonis 4 näitab, et 19 juhul oli arvamustlugu kirjutaja eestlane ning kuuel juhul pärit mujalt (kaks arvamustlugu kirjutas Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituudi analüütik Jeroen Bult Hollandist, ühe Rootsi Kaitseuuringute Instituudi julgeolekuanalüütik Robert L. Larsson Rootsist, ajakirjanik Jarmo Virravirta Soomest, Poola suursaadik Tomasz Chlon Poolast ning Dirk von Ameln, kes esindas Nord Streami huve).

Eestlastest kirjutasid arvamustlugu Nord Streami teemadel ajakirjanikud / kolumnistid Alo Lõhmus (2x), Rein Veidemann, Enn Soosaar, Erkki Bahovski, Kaarel Tarand (2x), Raimo Poom ja Ahto Lobjakas; teadlased / eksperdid / analüütikud Andres Kasekamp, Vahur Made, Heiki Lindpere, David Vseviov, Raivo Vare ja Eerik-Niiles Kross; poliitikud Edgar Savisaar, Andres Tarand ja Peep Mardiste ning valdkonda muu esindav vandeadvokaat Leon Glikman.

Joonis 4.

4.3 Arvamuskirjutuste hoiakud

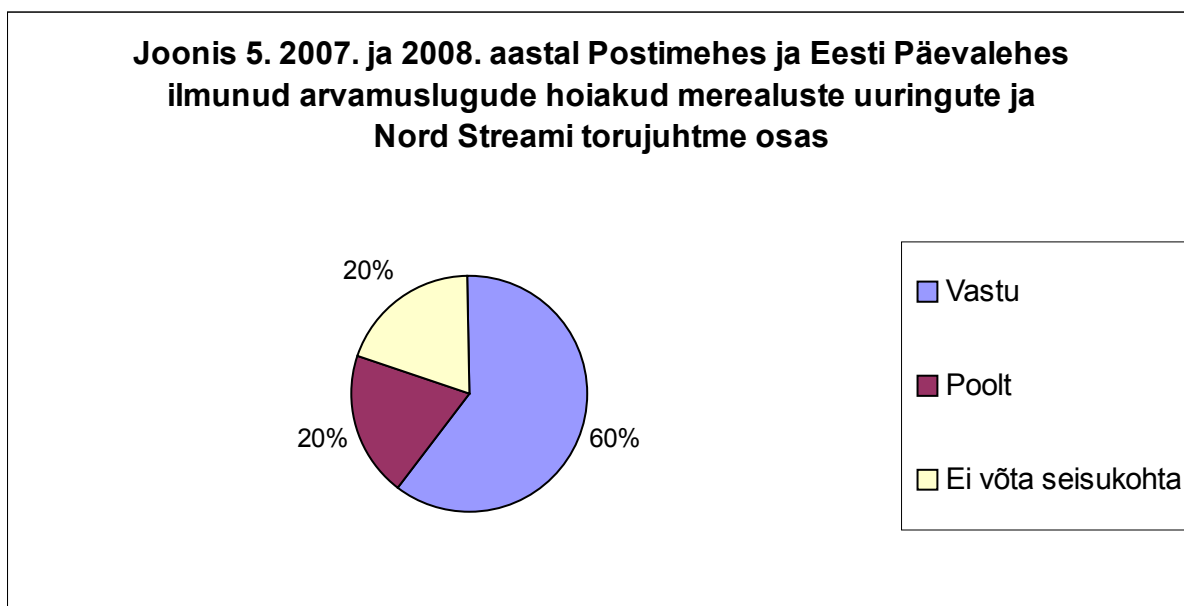
Neljandaks hüpoteesiks seadsin väite, et Postimehe ja Eesti Päevalehe arvamuskirjutuste valdav hoiak oli pigem Nord Streami torujuhtme vastane, kui seda pooldav.

Kokku ilmus 15 vastuseisu osutavat arvamuskirjutust, mis moodustas tervikust 60%. Nord Streami torujuhtme ja veealuste uuringute vastu olid Robert L. Larsson, Edgar Savisaar, Alo Lõhmus (2x), Vahur Made, David Vseviov, Leon Glikman, Enn Soosaar, Andres Tarand, Erkki Bahovski, Kaarel Tarand (2x), Peep Mardiste, Raimo Poom ning Ahto Lobjakas.

Poolt oli vaid viis isikut ehk 20%. Uuringuluba või torujuhet pooldasid Andres Kasekamp, Dirk von Ameln, Jeroen Bult, Jarmo Virmavirta ning Eerik-Niiles Kross. Samuti jäi viiel juhul ehk 20%-l ka selge poolt- või vastuseisukoht võtmata. Oma poolehoidu või vastuseisu ei kinnitanud Heiki Lindpere, Rein Veidemann, Jeroen Bult, Raivo Vare ning Tomasz Chlon.

Nendest andmetest võib välja lugeda, et Nord Streami torujuhtme vastasteks on valdavalt eestlased, vaid ühe vastuseisu osutava arvamuskirjutuse kirjutas rootslane Robert L. Larsson. Poolt argumente ja seisukohti esitasid vaid kahele eestlasele lisaks veel Dirk von Ameln, Jeroen Bult ning Jarmo Virmavirta. Huvitav on ka see, et kaks arvamuskirjutust kirjutanud Alo Lõhmuse

ja Kaarel Tarandi mõlemad kirjutised olid gaasitoru ja uuringute vastu ning Jeroen Bulti üks arvamusküsimus oli gaasitoru poolt ning teises ei võtnud ta selget seisukohta.

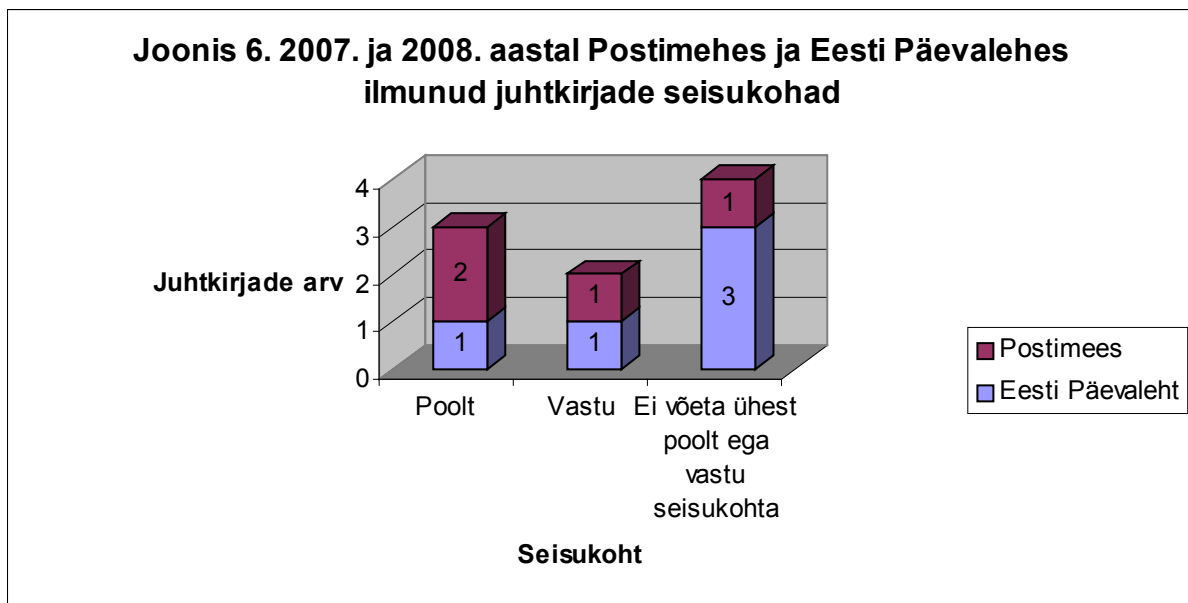

Joonis 5.

4.4 Juhtkirjade hoiakud

Viiendaks hüpoteesiks seadsin väite, et Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmunud juhtkirjad olid pigem torujuhtme rajamiseks vajaliku uuringuloo ja torujuhtme vastu, kui seda pooldavad.

Kokku ilmus Postimehes ja Eesti Päevalehes Nord Streami teemadel üheksa juhtkirja. Kui arvamused olid valdavalt torujuhtme ja selle rajamiseks vajalike uuringute tegemise vastu, siis juhtkirjade osas on pilt sellest erinev. Kokku kolm juhtkirja olid Nord Streami gaasijuhtet toetavad ning vaid kaks selle vastu. Neljal juhul ei võtnud ajalehed juhtkirjades selget poolt-ega vastuseisukohta. Kui vaadata aga kahte päevalehte eraldi, siis tuleb välja, et Postimehes on juhtkirjade tasandil pigem gaasijuhtet pooldav (2 poolt, 1 vastu, 1 ei poolt ega vastu) ning Eesti Päevaleht jääb pigem erapooletuks (1 poolt, 1 vastu, 3 ei poolt ega vastu).

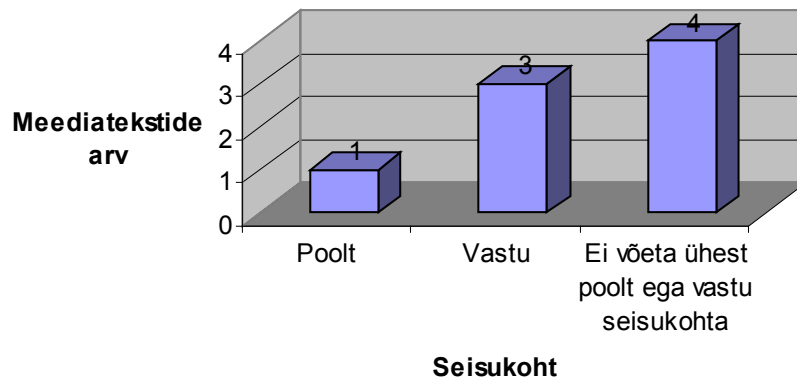

Joonis 6.

Et saada selge pilt arvamuskülgedel ilmunud meediatekstide seisukohast tervikuna, tuleks vaadata veel ka arvamuslugudele ja juhtkirjadele lisaks ilmunud repliike, intervjuusid ja “teised meist” rubriigis ilmunud meediatekste.

Lisaks juhtkirjadele ja arvamuslugudele ilmus arvamuskülgedel veel 9 erinevat meediateksti. Nord Streami torujuhet või selleks vajalike uuringute tegemist pooldas vaid üks välkintervjuu (Nord Stream: “Toru tuleb niikuinii”). Vastu oli kolm repliiki (“Kuidas tervitada müügimeest”, “Mõjusat uuringut, palun!”, “Reaktsioon Eesti “ei”-le”). Selget poolt ega vastu seisukohta ei võtnud üks intervjuu (“Tarja Halonen: ajalugu ei tohi takistada tulevikku”), kaks rubriigi teised meist lugu (“Gaasitoru Eesti vetesse?”, “Torujuhtme hinna kasv”) ning üks repliik (“Torumõttega külaline”).

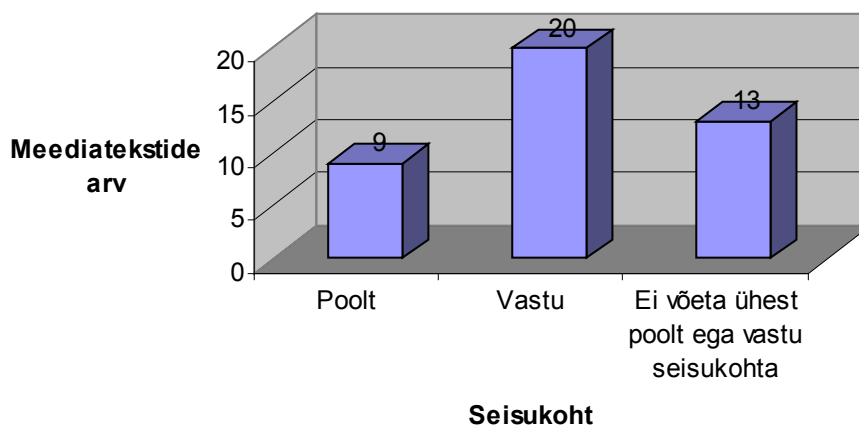
Joonis 7. 2007. ja 2008. aastal Postimehe ja Eesti Päevalehe arvamuskülgedel juhtkirjadle ja arvamslugudele lisaks ilmunud meediatekstide seisukohad

Joonis 7.

Joonis 8 näitab Postimehe ja Eesti Päevalehe arvamuskülgedel ilmunud kõikide meediatekstide seisukohti koos võetuna. Tulemustest järeldatuna võib väita, et Eesti päevalehed kujundasid pigem Nord Streami gaasijuhtme ja selle rajamiseks vajalike mereuuringute osas vastuolevat seisukohta. Vastuolevaid meediatekste ilmus arvamuskülgedel enam kui kaks korda rohkem kui poolt olevaid (vastavalt 20 vastu ja 9 poolt).

Joonis 8. 2007. ja 2008. aastal Postimehes ja Eesti Päevalehes arvamuskülgedel ilmunud meediatekstide seisukohad

Joonis 8.

4.5 Pooldajate argumendid arvamusalustes

Kuuenda hüpoteesina püstitasin väite, et Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmunud arvamusalustes kasutasid Nord Streami torujuhet pooldavad kirjutajad peamise argumendina Euroopa energiajulgeoleku kasvu Venemaalt saadava gaasi tõttu. Et seda väidet kinnitada või ümber lükata, toon ma kõikide torujuhet pooldavate arvamusaluste juures välja seal esitatud argumendid, et nende põhjal lõpuks üldisi järeldusi teha.

Andres Kasekamp alustab oma arvamusalust **“Gaasitorust ilma emotsioonideta”** (10.09.2007, Postimees) võttes, mis lubaks arvata, et temagi on üks gaasitoru vastastest. Kasekamp kirjutab: *“Eestile avaneb suurepärane võimalus taotlus tagasi lükata ja Venemaale “ära teha”. Läksid ju Euroopa vägevad meist jõhkralt mööda, sõlmides Balti riikide huve eirates “Putini-Schröderi pakti”. Mis oleks magusam kätemaksust, kasutades sülle langenud võimalust vastik projekt põhja lasta?”* Kasekamp toob sisse võrdluse ajaloolise Molotovi-Ribbentropi paktiga, mille salajase lisaprotokolli alusel jagasid Nõukogude Liit ja Saksamaa omavahel Balti riigid ja Poola.

Edasi rõhutab Kasekamp aga seda, et Eesti ei tohiks unustada Euroopa partnerite huve energiatarvete osas, seda eriti olukorras, kus rõhutatakse pidevalt vajadust Euroopa Liidu ühtse energiapoliitika järele. *“Õeldes uuringutele “ei”, anname Venemaale veel kord suurepärase võimaluse näidata Eestit ebakonstruktiivse ja paranoiliselt russofoobse riigina, mis on takerdunud minevikku ning torpedeerib üleeuroopalise tähtsusega projekti.”* Kasekamp peab siinjuures Nord Streami puhul oluliseks just selle olulisust Euroopa energiajulgeoleku tagamisel.

Kasekamp tunnistab, et Läänemere rajatava gaasitoru osas on Eestile esmatähtsad keskkonna- ja julgeolekuriskid. Ometi tõdeb ta, et gaasijuhe ei muuda tegelikult juba olemasolevat olukorda, vähemalt julgeoleku osas mitte. Venemaa on teatud mõttes ohtlik niikuinii. *“Naftatuludega ülbitsev Venemaa juhtkond moderniseerib relvajõude igal juhul ja igal rindel, olgu toru Läänemeres või mitte. Juhtme kasutamine luureseadisena meie vetes on väheusutav, sest selleks pole suurt vajadust.”*

Kasekamp lisab olulise väitena ka selle, et mereõiguse põhjal ei ole Eestil mingit alust uuringutest keeldumiseks oma majandusvööndis. Teatud tingimusi võib Eesti hakata esitama alles siis, kui Nord Stream peaks hakkama taotlema torujuhtme ehitusluba. Kasekamp põhjendab, miks ei tohiks uuringutele “ei” öelda: *“Eesti kaotaks võimaluse edaspidi projekti kuidagi mõjutada. Meie keeldumise korral ehitatakse toru niikuinii, lihtsalt nihutatakse pisut põhja poole, nagu esialgu kavatseti. Sel juhul ei kao keskkonna- ja julgeolekuriskid kuhugi, kuid meie roll piirdub vaid kõrvaltvaataja omaga.”*. Uuringute lubamine hoiaks Eesti rahvusvahelist mainet ning häid suhteid partneritega Euroopa Liidus. Lisaks sellele toob Kasekamp ühe gaasijuhet pooldava seisukohana välja paratamatu olukorra: *“Meie esmased eelistused – vähendada Euroopa sõltuvust vene gaasist või suunata rajatav torujuhe maismaale – ei ole osutunud poliitiliselt saavutatavaks.”*.

Kasekamp on selgelt uuringuteks vajaliku loa andmise poolt, kuid jätab endale ka teatud võimalused taganemiseks, väites, et kui torujuhe jõuab ehituseni on Eestil vajadusel võimalus leida ettekäandeid, et projekti venitada ning kulukamaks muuta.

Dirk von Ameln lähtub oma arvamusest loos **“Gaasijuhe on osa ELi energiapoliitikast”** (13.09.2007, Postimees) seisukohast, et tõstatatud küsimustele ja Nord Streami vastaste argumentidele tuleb anda selged vastused.

Eelkõige põhjendab von Ameln vajadust torujuhtme järele: *“Nõudlus maagaasi järele kasvab Euroopa Liidus kiiresti, ent gaasivarud on vähenemas...Kuigi Nord Stream on erasektori äriprojekt, on see väga oluline üldise energiajulgeoleku seisukohalt. Gaasitarnete kiiret suurendamist ootavad Prantsusmaa, Ühendkuningriik, Holland, Belgia, Taani ja Saksamaa.”*. Näitamaks, et Nord Stream on eelkõige mõeldud Euroopa huvide jaoks, rõhutab von Ameln ka seda, et Nord Stream on Euroopa Liidu poolt nimetatud Euroopa tähtsusega projektiks, mis tähendab justkui, et projekt ei ole vastuolus ühise energiapoliitikaga, vaid on osa sellest.

Maapealsele alternatiivile mõtlemise lükkab von Ameln ümber: *“Veealusel torustikul on maapealsega võrreldes olulisi ärieelseid. Kuigi esialgsed ehituskulud on suuremad, on merepõhjas asuva torustiku hooldus- ja kasutuskulud 25 aasta lõikes ligikaudu 15 protsenti madalamad.”*.

Keskkonnamõjude hindamisel väidab von Ameln, et maagaas on tegelikult kõige vähem kasvuhoonegaase tootev fossiilkütus, lisaks on gaasi transportimine torustiku kaudu keskkonnale ohutum kui laevatransport.

Gaasitoru ohutuse tõestuseks toob ta ka järgmised väited: *“Merepõhjas asuv torujuhe on palju paremini kaitstud väliste mõjude eest kui maapealne. Tuhandete kilomeetrite pikkused veealused torustikud kogu maailmas ja eelkõige Põhjameres näitavad, et tegemist on kõige turvalisema nafta- ja gaasitranspordi liigiga...Seetõttu ei vaja Nord Stream, nagu ka ükski teine veealune torujuhe, spetsiaalset kaitset. Ohutust reguleerivad nende riikide seadused ja ametiasutused, kelle vetest või majandusvööndist torujuhe läbi läheb.”.*

Eerik-Niiles Kross väidab oma arvamuses “**Kutse torutantsule**” (13.09.2007, Eesti Päevaleht), et kogu ebasümpaatia juures, mida valitsus ja Eesti avalikkus võib Vene-Saksa salalepete vastu tunda, ei ole ükski neist argumentidest tegelikult kuigi veenev.

Kõigepealt lükkab Kross ümber julgeolekut puudutavad argumendid. *“Kui venelased tahavad tõesti paigaldada Soome lahte mingeid Eesti-vastaseid luureseadmeid, jääb arusaamatuks, miks on selleks vaja kõigepealt ehitada mitmeid miljardeid eurosid maksev gaasitoru. Igasuguseid seadmeid peaks saama merepõhja paigaldada ka märksa vähem kulukal moel.”.* Vene sõjalaevade kardetud patrullimine Läänemerele on Krossi sõnul praegugi võimalik, sest nende läbisõit meie majandusvööndist on mereõiguse järgi niikuinii lubatud. *“Kui aga Eesti on andnud loa toru sinna rajada, tekib tal ilmselgelt õigus esitada selle rajamiseks oma mõistlikud tingimused. Kui eeldame, et toru tõesti rajatakse, on veel ohtlikum selle rajamine meie majandusvööndi kõrvale ilma igasuguse Eesti sõnaõiguseta. Kui Eesti osaleb ratsionaalsel moel toru projektis, saab ta näiteks nõuda, et toru patrulliks vajadusel meie enda või NATO, mitte Vene laevad.”.*

Keskkonnoahtude suhtes kehtib Krossi sõnul samasugune loogika – kui gaasijuhe paikneb Eesti sõnaõigusel eemal, ei muuda see keskkonnoahtu väiksemaks, vaid võtab Eestilt otsese võimaluse nõuda riskide maandamist. Kross võrdleb uuringutest keeldumist Tõnissoni käitumisega, kui Toots tuli talt raha laenama: *“Eesti ütleb, et teda pole kodus, kui uuringuteks luba küsitakse, selle asemel et kasutada võimalust tema nina all toimivas osaleda ja vajadusel argumenteeritult oma huve kaitsta. Kui me tegelikult ka tahame maandada*

gaasijuhtmega tekkivaid riske, siis selleks annab võimaluse pigem uuringute lubamine kui teesklemine, et meid pole parajasti kodus.”.

Julgeolekuriskide osas väidab Kross aga seda, et need ohud on seoses Venemaaga juba praegugi olemas ja aina reaalsemaks muutuvad Eesti “ei” korral Nord Streami uuringuloale. *“...oleme praegu seotud Vene elektrisüsteemiga ning Venemaa võiks tõsise soovi korral jätta Eesti elektrita või seisata Narva veehoidla tammi avamisega Narva elektrijaamad. Rääkimata sellest, et Eesti ju lausa ripub Venemaa raudteesüsteemi küljes. Ühtki sellist Eesti mõjutamise hooba merealuse gaasitoru rajamise tõttu Venemaale ei tekiks.”.*

Jeroen Bult läheneb oma arvamuse loos “**Eesti Vene-kompleks**” (28.09.2007, Postimees) Nord Streami temaatikale hoopis teise nurga alt. Ta püüab näidata Eestit kui Vene-kompleksi käes vaevlevat riiki, mis ei luba torujuhtmele “jah” öelda. Teisisõnu ei võta Bult omaette eesmärgiks näidata torujuhet positiivses valguses vaid pigem Eesti äraütlevat otsust negatiivses valguses.

Bult toob sarnaselt Kasekampile välja asjaolu, et Venemaa ja Saksamaa ühine ettevõtmine Nord Stream loodi nn Putini-Schröderi pakti alusel. Bult väidab, et ametlik vastuseisu põhjus – oht keskkonnale – ei tohiks saada määravaks, sest sarnaseid või suuremaid ohte on niikuinii. *“...aga kas ei kujuta Venemaa lagunevad tuumareaktorid veel suuremat ohtu?”*, küsib Bult.

Ta nõustub, et teatav hirm Venemaa ja Saksamaa kahepoolsete tehingute vastu on ajaloolisest vaatepunktist mõistetav, kuid olulisem on Venemaa toomine lähemale Euroopale ja NATO-le. Eesti poliitikute jaoks on kohuseks või asi iseenesest Venemaad kritiseerida: *“Toompea konservatiivsed tegelased on lõpuks leidnud võimaluse välja öelda kõik selle, mida nad on tahtnud Venemaa kohta alati öelda”.* Teisisõnu rõhub Bult siin just sellele, mille tõi välja ka Kasekamp ehk siis võimalusele Venemaale nõ “tagasi teha”.

Bult arvab, et ehk oleks Nord Streamile uuringuloa andmine tihendanud Eesti sidemeid Euroopa Liidu kõige mõjukama riigi Saksamaaga. Näitamaks võimalikku kahju, mida öeldav “ei” endaga kaasa võib tuua, esitab Bult retoorilise küsimuse: *“Kas Saksamaa toetab Eestit järgmise, vältimatult saabuva kriisi ajal?”.*

Jarmo Virmavirta võrdleb oma arvamuse artiklis “**Sama meri ja toru, erinevad järelused**” (24.10.2007, Postimees) Eesti ja Soome erinevaid lähenemisi Nord Streami projektile. Tema sõnul on gaasitoru küsimus Eestis tekitanud hoopis laiemas debatis kui Soomes ja seda suuresti põhjusel, et Eestis nähakse asju valesti.

Virmavirta toob välja, et Soomes pole toru ehitamisel poliitilist mõõdet, seevastu Eestis näib tema arvates kõik gaasitoru ümber käiv olevat vaid poliitika. Ta väidab, et Eestis on asi segatud liialt sisepoliitikasse: “*Eestis on aga otsuseid tehtud peamiselt sisepoliitilisel alusel.*”. Lisaks sellele toob ta erinevusena välja ka selle, et Eestis nähakse gaasitoru vaid venelaste ettevõtmisena. “*Soomes seostatakse gaasitoru aga Lääne-Euroopa energia vajadustega. Lääne-Euroopa vajab Vene energiat.*”. Sisuliselt on Virmavirta arvates Venemaa Lääne-Euroopa jaoks vältimatu oma energiavarude pärast.

Virmavirta näitab, kuidas Eesti on gaasitoru küsimuses igati vaenulik ning peamiseks sooviks näib olevat kogu projekt peatada. Soovmõtleamiseks peab ta aga sellist seisukohta, et toruga seotud uuringute keelamine Eesti territooriumil paneks ka soomlased tegutsema ettevõtmise vastu.

“Ei” ütlemise ühe suurima negatiivse joonena toob ta aga Kasekampiga sarnaselt välja selle, et gaasitoru realiseerub sõltumata Soome või Eesti seisukohast. “*Kui ettevõtmist ei suudeta takistada, on tark sellest kuidagi kasu lõigata. Vähemalt soovitakse minimeerida riskid, mis kindlasti kaasnevad. See õnnestub vaid gaasitoru ehitamises osalemisega, väljaspool mõju ei avaldata.*”.

Virmavirta lükkab ümber gaasitrassiga seonduvad ohud julgeolekule. “*Sõjaohu Euroopas praegu pole ning sõda ei vasta vähemalt gaasitoru ehitava Venemaa strateegiatele. Sõjalist ähvardust oleks õigem iseloomustada teise sõnaga. See on “hirm”...*”.

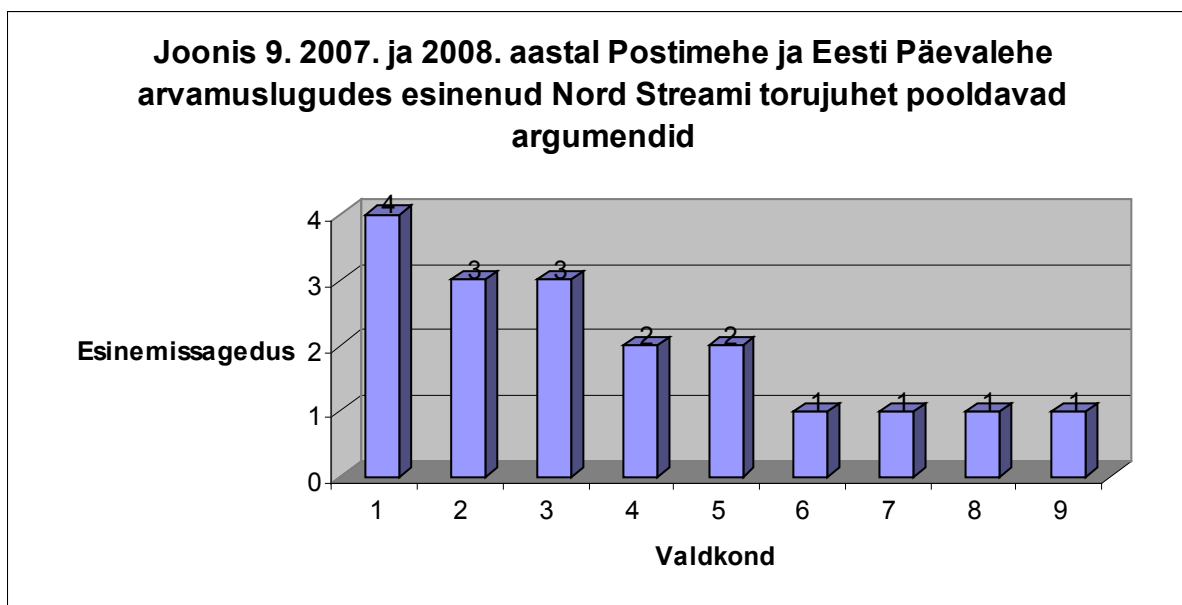
Veel ühe olulise punktina näeb Virmavirta gaasitoru rajamise kasulikkust selles, et sellel oleks abistav roll, et suurriikidel tekiks huvi Läänemere vastu. “*Eesti mängib end sellest kujundist välja.*”.

Kokkuvõtlikult võib arvamuse artiklite põhjal väita, et Nord Streami torujuhtme rajamise pooldajad toovad argumente üheksast suuremast valdkonnast. Kusjuures kolme esimest neist

on kasutatud võrreldes teistega märgatavalt enam (Joonis 9). Joonisel esitatud andmed on saadud liites erinevate autorite argumentid, kusjuures kui üks autor nimetas samas artiklis mingit argumenti mitu korda, siis on see ära märgitud vaid ühe korra. Küll aga võib ühes arvamuskirjelduses esineda mitu erinevat argumenti. Nii tuligi välja, et viie arvamuskirjelduse peale esines kokku gaasijuhtimise pooldavaid argumente 18 korda. Kõige enam, neli korda, mainiti aga Euroopa energiajulgeoleku kasvu ja gaasipuuduse leevendamist ning selle kaudu suhete paranemist Venemaa ja Euroopa vahel, seega pidas paika ka püstitatud hüpotees.

Nord Stream torujuhtme pooldajate argumentid valdkondade kaupa:

1. Euroopas on gaasist puudus ning gaasijuhtimise leevendamiseks seda olukorda ja suurendaks Euroopa energiajulgeolekut. Mõeldud on Euroopa huvidele, mis samas parandaks ka Venemaa ja Euroopa Liidu vahelisi suhteid.
2. “Ei” öeldes kaotaks Eesti igasuguse võimaluse projektis edaspidi kaasa rääkida, oma tingimusi esitada ning võimalikku kasu lõigata. Kui gaasitoru meie vetest väljaspool Läänemerele siiski rajatakse ei kaoks erinevad ohud kuskile.
3. Venemaa on julgeoleku ja keskkonna mõttes ohtlik ka ilma gaasitoruta, see ei muudaks asja enam hullemaks.
4. Gaasitoruga nõustumine hoiaks Eesti rahvusvahelist mainet ja häid suhteid Euroopa Liidus.
5. Venemaa poolne sõja- ja julgeolekuoht puudub. Sõda ei vasta gaasitoru ehitava Venemaa strateegiatele.
6. Veealusel torul on maapealsega võrreldes mitmeid eeliseid – on paremini kaitstud välismõjude eest, hooldus ja kasutuskulud on odavamad, maagaas on kõige vähem kasvuhooonegaase tootev fossiilkütus, mille transport toru kaudu on kõige ohutum.
7. Gaasitoru rajamine on kasulik Läänemere regiooni arengule, sest see tekitab suurriikides huvi Läänemere vastu.
8. Öeldes gaasitorule “ei” annab Venemaale põhjust meid halvasti valguses näidata.
9. Esmased eelistused ei ole osutunud saavutatavaks.

Joonis 9.

4.6 Vastaste argumendid arvamuskolledes

Seitsmenda hüpoteesina püstitasin väite, et Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmunud arvamuskolledes kasutasid Nord Streami torujuhtme vastased kirjutajad peamise argumendina julgeolekuohtu läbi Vene sõjalaevastiku kohalolu Läänemeres. Et seda väidet kinnitada või ümber lükata, toon ma kõikide torujuhtme vastu olevate arvamuskolled juures välja seal esitatud argumendid, et lõpuks üldisi järeldusi anda.

Rober L. Larssoni arvamuskolde “**Kas gaasijuhe Läänemere põhjas ohustab meie julgeolekut?**” (14.04.2007, Postimees) algab seisukohaga, et Venemaa eemaldub demokraatiast, turumajandusest ja õigusriigist, lisaks on Venemaa institutsioonide stabiilsus üsna kesine ning käitumine raskesti ette ennustatav.

Torujuhtme pooldajate argumendile vastupidiselt väidab Larsson, et gaasijuhet tuleb kaitsta nii rajamise kui ka tegutsemise ajal. “*President Vladimir Putin ongi lubanud, et sellega hakkab tegelema Venemaa Läänemere laevastik, mille ülesandeks saab ka gaasijuhtme kaitsmine terrorismi eest.*”. Sel moel suureneb aga Venemaa sõjaline kohalolek Läänemeres.

Larsson viitab Venemaa osas ka ajaloole. Tema arvates võib probleemiks kujuneda ka Gotlandi saare lähedale rajatav teenindusplatvorm: *“Juriidiliselt peaks see muidugi alluma Rootsile, aga nagu Läti ja Eesti vägagi hästi teavad, võib Venemaa oma kodanike kaitsmise taotlemisel olla päris kangekaelne”*.

Lisaks on gaasitoru suurepäraseks kohaks, kuhu paigutada erinevaid sensoreid, mida saab kasutada nii süsteemi jälgimiseks kui ka luureks. *“...küll aga annab Venemaale Läänemerele paraja luure-eelise õhus, veepinnal ja vee all, seda eriti Eesti, Soome ja Rootsi puhul.”*

Larsson rõhutab ka usalduse tekkimise probleemi. *“Asja raskendab veelgi täielik läbipaistmatus. Venemaa energiapoliitikat iseloomustab korruptsioon, salastatus ning võtmetähtsusega teabe varjamine.”*. Sellepärast ei saa ka Saksamaa osalust võtta läbipaistvuse garantiina. Ka see, et Nord Stream on Šveitsi ettevõtte ei muuda kogu projekti kuigi läbipaistvaks, sest Šveitsi ärimaailm on juba iseenesest suhteliselt suletud.

Veel muudab projekti ohtlikuks see, et Venemaa kaldub gaasitarnetega korduvalt manipuleerima. *“Esiteks on Venemaal tõsiseid probleeme piisava gaasikoguse tarnimisega peamiselt oma natsionalistliku lähenemise tõttu hankivale tööstusele, kus investeeringud vähenevad ning toorme ammutamiseks kasutatakse aegunud meetodeid... Samal ajal kasvab Venemaal kodumaine gaasinõudlus. See tähendab, et vähemalt pool Nord Streami gaasist tuleb üsna kallis, ja see mõjutab mõistagi importijaid.”*

Larsson lükkab ümber ka väite, nagu oleks Nord Streami gaasijuhe Euroopa ühine projekt. *“See on täielik vale. Euroopa poolelt on ainuke osanik Saksamaa, ehkki Hollandi Gasunie võib tulevikus saada Saksamaa partneriks. Põhiosanik on Venemaa ja valdav osa gaasist läheb Saksamaale...Samuti ei ole siinkohal oluline, et gaasijuhe on tunnistatud üleeuroopalise TEN-võrgustiku osaks, sest seda võib pidada rohkem toetuseks uutele impordikanalitele üldiselt.”*. Larsson väidab koguni selle vastu hoopis seda, et gaasijuhe jagab Euroopa Liidu ja Läänemere piirkonna kaheks, takistades Euroopa ühise energiasüsteemi väljatöötamist.

Kaarel Tarand toob oma arvamuses **“Teenime Berliinilt pai”** (02.08.2007, Eesti Päevaleht) ühe olulise Nord Streami vastase argumendina välja, et uutesse maardlatesse pole Venemaal ligi 20 aastat investeeritud. *“Aga ka Venemaa sisenõudlus kasvab mühinal. Seega, selleks ajaks, kui eksportitoru on valmis, pole sinna suurt midagi sisse lasta.”*

Tarand ei näe lahendusena ka maismaal kulgevat gaasijuhet: *“Venemaa on pidanud vajalikuks, et veealuse gaasijuhtme kaitseks tuleks rajada sõjalaevastik, küllap sama terrorioht on ka maismaajuhtme puhul...”*.

Tarand rõhutab ka seda, et Eesti ei saaks gaasijuhtmest mingisugust kasu. Ohtudena toob ta välja veel selle, et Venemaa ja Gazprom pole võimelised oma lubadusi täitma ning kui platvorm ehitada Venemaa tehnoloogiaga, on see töökõlbmatu.

Edgar Savisaare arvamuskõne **“Gaasi hinna tõus ajab sooja hinna lakke”** (07.09.2007, Postimees) keskendub küll suures osas gaasi hinna tõusule, kuid puudutab ka Nord Streami küsimust. Savisaar toob argumendina välja julgeolekuriskid: *“...kuna gaasijuhet hakkab valvama Vene sõjalaevastik ning gaasijuhtmele võidakse paigaldada jälitus- ja vaatlusseadmed. Gaasijuhtme purunemisel tekkiva gaasiplahvatuse jõud on võrreldav moodsa tuumarelvaga ning kui gaasijuhe liigutatakse Osmussaare maavärinatsooni lähedale, siis on see lisaohu...”*.

Peep Mardiste aramusartikkel **“Läänemere gaasijuhe ei tohi tulla Eesti vetesse”** (10.09.2007, Eesti Päevaleht) on selgelt gaasijuhtme rajamise vastu. Juba alguses väidab Mardiste, et ei ole ühtegi kaalukat põhjust, miks peaks Eesti ohtliku rajatise oma vetesse lubama. *“Loota, et vastutulek Gazpromi juhitavale konsortsiumile vähendaks Venemaa propagandariünakuid Eesti vastu on naiivse võit...”*.

Euroopa on pikka aega olnud sõltuvuses Venemaa energiast. *“Energiatarneid poliitilise relvana kasutav Venemaa on loomulikult huvitatud sellise sõltuvuse säilitamisest ja suurendamisest. Kui Euroopa ka soovib fossiilse kütuse maagaasi osakaalu keskpikas ajaplaanis oma energiaportfellis suurendada, siis peab ta tõsiselt kaaluma nii kaasnevaid keskkonna- kui ka julgeolekuargumente...”*.

Mardiste rõhutab ka seda, et Läänemeri on ohustatavuse poolest juba niigi unikaalne: *“Sellest tulenevalt on Läänemere ökosüsteemid äärmiselt tundlikud kõikvõimalike mõjutuste, sh reostuse suhtes. Reostus, mida sügaval avamerel kiiresti “lahjendatakse”, jääks Läänemerd mõjutama väga pikaks ajaks...”*.

Mardiste näeb Läänemerre rajatava gaasitrassi alternatiivina maismaad, erinevalt näiteks Larssonist, kes ka selle variandi ohtlikkust tõestas. Maismaale rajatava gaasitoru plussidena võrreldes veealusega mainib Mardiste: *“...oleks see väiksema rõhu all, siibritega sektsioonideks jagatud ning võimaliku lekke korral oleks tolle asukoha avastamine ja likvideerimine kiirem ning võimaliku reostuse ulatus väiksem. Lisaks oleks gaasijuhtme rajamine maismaale mitu korda odavam.”*.

Alo Lõhmus on oma arvamuseartiklis **“Gaasijuhe? Tänan, ei!”** (13.09.2007, Postimees) on kriitiline nii valitsuse võimaliku uuringut lubava seisukoha kui ka gaasijuhtme enda suhtes. *“...seni pole lagedale toodud ühtegi veenvat argumenti toru väidetava ohutuse toetuseks...Vene laevastiku valvatavat gaasitrassi tuleb tõlgendada vastuvõetamatu ohuna seni, kuni pole veenvalt tõestatud vastupidist.”*

Lõhmus on vastu Kasekampi seisukohale, et Venemaa saaks pärast Eesti “ei-d” suurepärase võimaluse näidata Eestit ebakonstruktiivse ja russofoobse riigina, mis on takerdunud minevikku ning takistab üleeuroopalise tähtsusega projekti. *“Gaasitrassi lubamine pelgalt tänutäheks meile Euroopast moka otsast väljendatud toetuse eest pronksikriisi ajal on hullem temp kui Manhattani saare ostmise indiaanlastelt 24 dollari eest.”*

Lõhmus võrdleb gaasijuhtme ümber toimuvat 1987. aastaga, kui sajad noored tõmbasid endale selga kollased protestisärgid kirjaga “Fosforiit? Tänan, ei!”. *“Nagu toona ei olnud küsimus vaid Virumaa saatuses, on praegugi kaalul rohkem kui Läänemeri.”*

Vahur Made arvamuseartikkel **“Nord Streami toetajad võtavad rivvi”** (13.09.2007, Postimees) on kirjutatud otseselt vastuseks Andres Kasekampi arvamusele “Gaasitorust ilma emotsioonideta” (10.09.2007, Postimees).

Made küsib alguses küsimused: *“...mida mina ja minu maa Nord Streami projektist siis ikkagi kasu saavad? Kas majandusvööndis tehtavate uuringute eest saab Eesti riik Nord Streamilt tasu? Ja kui palju?”*, kuid väidab, et Kasekamp arvamusele luges ta neile vastust ei saanud.

Irooniliselt toob ta välja argumendi maapealsest gaasijuhtmest: *“Et midagi veel päästa, tuleb kiiresti ehitada läbi mere Venemaalt Saksamaale kulgev gaasijuhe. Sest maismaagaas on liiga kuiv ning Saksa lampe see ei läida. Prantsuse ja Inglise omadest rääkimata.”*.

Made näeb olukorda nii, et kui Soome on oma merepõhja ehitamise ära keelanud, oleme sisuliselt meie andnud sellega “jah”-sõna kogu projektile. *“Uuring ütleb päris kindlasti, et Eesti-poolne merepõhi sobib gaasitorule ideaalselt. Seejärel langeme veelgi jõhkrama surve alla. Meie Euroopa partnerid ei tunne siis enam meie vastu mingit halastust.”*.

Made toob välja ka selle, et Kasekampi juhitud Eesti Välispoliitika Instituut jõudis oma 2006. aasta uurimuses Eesti energiajulgeolekust Euroopa Liidu energiapoliitika kontekstis hoopis teistele järeldustele kui Kasekampi arvamusele. *“Seal rõhutati vajadust vähendada Eesti sõltuvust Venemaa energiast. Nord Stream suurendab aga Eesti energiasõltuvust Venemaast praegusest veelgi enam, sest Eesti kaotab igasuguse Euroopa partnerite toetuse sellistele projektidele, mis meid Venemaa energiasüsteemist eemaldaksid.”*.

Alo Lõhmus kirjutab aramusartiklis **“Baasküsimused”** (19.09.2007, Postimees) paralleelidest kunagiste Nõukogude Liidu baaside ja võimalike Nord Streami baasidest vahel. Lõhmus rõhutab ka seda, et rajatavate maapealsete baaside keskkonnamõju tuleb hinnata võrdselt toru enda mõjuga, mida pole veel tehtud. *“Pole olnud kuulda, et Eesti oleks baaside keskkonnamõjusid hinnanud, ehkki Sillamäel on sadam juba ootel.”*. Lõhmus esitab retoorilise küsimuse, kas Eesti on valmis Nord Streami helikopteribaasi ja teenindusplatvormi lubama oma territooriumile?

Ühe negatiivse küljena toob Lõhmus välja ka selle, et Eesti võib sattuda olukorda, kus tuleb hakata ladustama või töötleva kahjulikke aineid sisaldavaid meresetteid.

Raimo Poom toob aramusartiklis **“Vilets torupoliitika”** (19.09.2007, Eesti Päevaleht) välja uuringuloo taotlusest keeldumise põhjusena selle, et taotluse järgne uurimistrass võiks riivata Eesti territoriaalmerd. Teise argumendina toob Poom välja vajaduse toetada ideed muuta Euroopa energiaallikad mitmekesisemaks ja vähendada sõltuvust ühest tarnijast.

David Vseviov keskendub oma aramusartiklis **“Kahe otsaga gaasitoru”** (25.09.2007, Postimees) Venemaa ajaloolisele olemusele.

Vsevirov võrdleb Venemaad karuga, kes on iga hetk valmis meid alla neelama või kaissu võtma. *“See soov on kaasasündinud, geneetiline ja ilmselt ravimatu.”*. Sellest tulenevalt nimetab ta Venemaad eestile permanentseks julgeolekuriskiks.

Vsevirov ei näe Eestile ka mingit kasu merepõhja rajatavast torust. Ühe väga olulise võimaliku ohuna toob Vsevirov välja ka selle, kes on toru Venemaa poole teises otsas. *“See, et Venemaal võivad olla igasugused huvid, mis järgnevad gaasi torusse laskmisele, on selge, kuid vaevalt on need, kes tahavad teisest otsast gaasi kätte saada, vaid rumalad ja majanduslikult mõtlemisvõimetud. Ju on neil, seal gaasitoru vastasotsas paiknevatel, samuti mingid arvestatavad huvid ja kasud.”*. See on tähelepanu osutamine sellele, et olles valvsad vaid Venemaa suhtes, võib midagi olulist jääda märkamata Saksamaa poolel.

Leon Glikman toob arvamusartiklis **“Eesti õigus öelda “ei”**” (28.09.2007, Postimees) välja Nord Streami teema õiguslikud aspektid, mille kohaselt saab uuringuloale “ei” öelda. *“Põhimõtteliselt põrkuvad gaasitoru dilemmas torujuhtmete paigaldamise õigus ühelt poolt ning rannikuriigi suveräänsus, keskkonnavalasid kaalutlused ja julgeoleku prioriteet teiselt poolt.”*.

Esimese õigusliku vastuargumendina toob Glikman välja: *“...majandusvööndi kehtestamise eesmärk on tagada rannikuriigile võimalus ammutada sealt enda kasuks vajalikku ressursi, näiteks kala, mis on traditsiooniline osa eestlase toidulauast...Konventsioon lubab ka ressursi n-ö tallel hoida. Kui torujuhe võib seda hüve pöördumatult kahjustada, siis pole põhjust seda lubada.”*.

Glikmani aravtes läheks Eestil raskeks keelata toru rajamist, kui uuringute käigus selgub, et Eesti territoriaalvetesse on gaasitoru kõige turvalisem rajada. *“Kui Eesti lubab uuringuid ja asjast huvitatud isikud «objektiivselt avastavad», et Eesti mandrilava sobib gaasitrassi rajamiseks suurepäraselt, siis oleks valitsusel kaunis raske täita ühtlasi oma lubadust oma kodanike ees mitte väljastada ehitusluba torujuhtme ehitamiseks ja samas käituda kooskõlas rahvusvahelise õigusega...”*.

Glikman väidab ka seda, et Eesti ei kaota uuringutele luba mitte andes kaugeltki kaasarääkimisõigust: *“Eestil on kaasarääkimisõigus kõigis Läänemere keskkonnakaitset*

puudutavates küsimustes ja seda otseselt Helsingi 1992. aasta Läänemere kaitse konventsioonist tulenevalt.”.

Enn Soosaar kirjutas Nord Streami teemal arvamusartikli “**Gaasitoruotsuse lahtised otsad**” (01.10.2007, Postimees).

Oma vastuseisu argumenteerib ta sellega, et Läänemere ökoloogiline seisund saaks kahtlemata häiritud. Lisaks sellele rõhutab ta ka julgeolekuohtu: *“Nii gaasijuhtme paigaldamine kui ka hilisem hooldus loovad soodsad tingimused idanaabri sõjaväeluure tegevuse aktiveerimiseks Läänemeres.”.*

Ka Soosaar väidab ühes paljudega, et majanduskalkulatsioonidel põhinedes seisab ettevõtmine savijalgadel. Lisaks sellele tuleksid maapealsed ehitus- ja kasutuskulud merepõhjaga võrreldes palju soodsamad. *“...kas Nord Stream saab üleüldse kokku need meeletud miljardid, mida investering vajab. Ja kas Venemaa, kes on häbiväärselt saamatu olnud uute gaasimaardlate hõlvamisel, suudab lepingujärgseid kohustusi Euroopa ees edaspidi täita.”.*

Kaarel Tarand toob oma arvamusartiklis “**Paugutada ust või pikalt piinata?**” (01.10.2007, Eesti Päevaleht) välja ühe olulisema vastuargumendina Nord Streami gaasitorule Gazpromi halva majandusseisu ning rõhutab, et Eestis peaks olema piisavalt kompetentsi, millega torujuhtme plaan sõelapõhjaks lasta. *“Läänemere ümbruses hästi müügiks minev teema võiks olla Soome lahes torujuhet kõige tõenäolisemalt takistavates kohtades suurte tuuleenergia-initsiatiivide väljahõikamine.”.*

Ahto Lobjakas peab Vene-Saksa gaasitoru küsimust oma arvamusartiklis “**Pimedus toru otsas**” (03.10.2007, Eesti Päevaleht) ennekõike mõjusfääride küsimuseks. Ta on seisukohal, et Euroopat tuleb võõrutada Venemaa energiasõltuvusest. *“Gazpromi toru suurendab USA hinnangul lubamatult EL-i niigi suurt sõltuvust oma seni peamisest välistarnijast Venemaast...Venemaa kasutab naftat ja gaasi “hirmutamiseks ja väljapressimiseks.”.*

Teise olulise negatiivse joonena toob Lobjakas välja selle, et Gazpromi torujuhe isoleerib Poolat ja Balti riike. *“Seega lõhestab ta EL-i ja nõrgestab meie piirkondlikke liitlasi – seda mitte ainult EL-is endas.”.*

Andres Tarand toob oma arvamuses "Gaasijuhe vajab lisauuringuid" (29.02.2008, Postimees) välja selle, et merepõhja geoloogia osa on Nord Streamil keskkonnamõjude hindamisel päris unarusse jäänud. Olulise aspektina toob Tarand välja ka selle, et ei puudutata ka maavärinate ohtu: *"Kuigi Läänemeri pole seismiliselt eriti aktiivne piirkond, on ka siin toimunud maavärinaid, mille eripära ja mõjusid peaks uurima."*

Lisaks pöörab Tarand tähelepanu ka asjaolule, et enne gaasitoru käikulaskmist plaanib Nord Stream selle merevee ja mõne kemikaaliga läbi pesta ning sellest tekkinud reovee merepõhja juhtida, mis omakorda on väga ohtlik kogu ökosüsteemile. *"Kui seni on Nord Streami keskkonnamõjude hinnangus ning avalikkusele suunatud meediakajastustes väidetud, et sellises sügavuses ja suures hapnikuvaeguses Läänemeres kaitsealuseid liike pole, siis värsked uurimisandmed panevad selle seisukoha kahtluse alla."*

Suure ohuna näeb Tarand ka Teise maailmasõja järel Läänemeresse uputatud keemiarelvade. *"Taani kalurite intervjuudest on ilmnenu, et aastakümnete jooksul on traalidesse takerdunud pommid ja sinepigaasi konteinerid jaotunud esialgsetest matmispaikadest palju laiemale alale. Lisaks keemiarelvadele võivad ohuks olla ka Teise maailmasõja käigus uputatud sõjalaevad ja torpedodokaatrid, mille lastiks laskemoon ja lõhkeained."*

Erkki Bahovski pöörab aramusartiklis "Pühaduseteotus" (19.05.2008, Postimees) tähelepanu veel ühele huvitavale nüansile. Nimelt häiriks merepõhja kavandatav juhe Soome lahes olevaid sõjahaudu. Tuhandete inimeste viimseid puhkepaiku ei ole kindlaks tehtud, seega ei saa ka öelda, et torujuhe neid kohti ei puuduta. *"Ainui ühe juba väljavaade, et nõukogude sõjahaudu võiks ähvardada mingi oht, peaks pronksõduri loo valguses massid liikvele ajama...Mõelgem ka arenevatele kohtulugudele Nord Streami vastu. Kui kellegi hukku omaksid peaksid konsortsiumi kohtusse kaebama haurahu rikkumise pärast. Et Nord Stream peaks hakkama tõestama kellegi sugulust DNA kaudu..."*

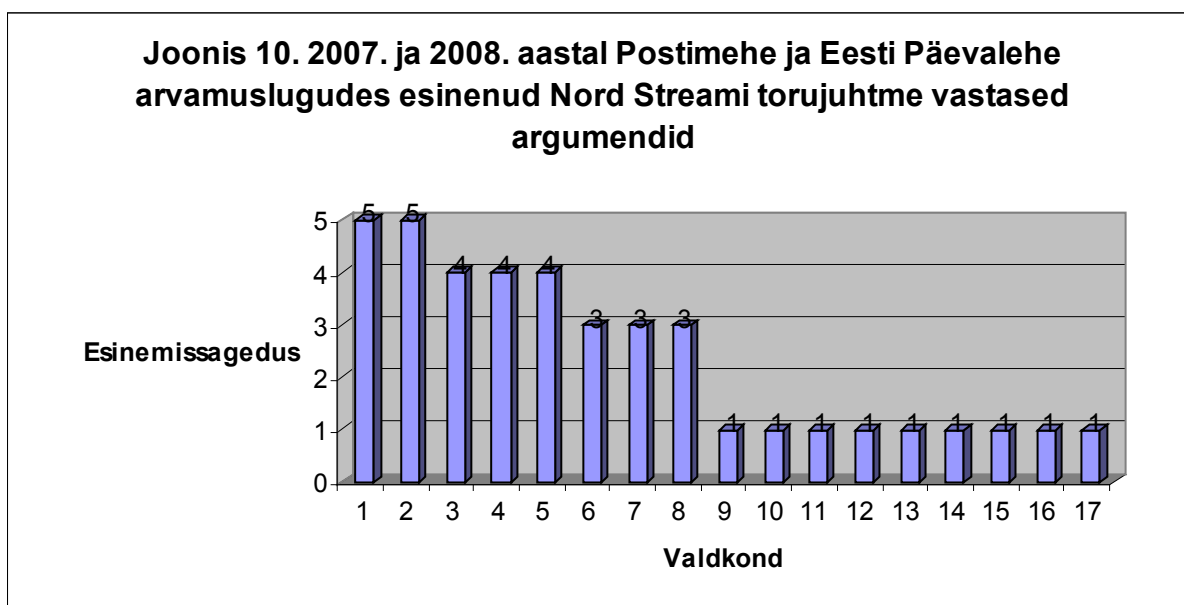
Kokkuvõttes võib öelda, et Nord Streami torujuhtme rajamise vastased toovad argumente väga paljudest erinevatest valdkondadest. Põhiliselt toetatakse siiski viiele järgnevalt väljatoodud punktile (joonis 10). Kokku esines 15 aramusartikli peale 17 erinevat vastuargumenti, mida kõiki kokku oli aramusartiklites 40. Märkimisväärne on ka see, et üheksa valdkonda on esindatud vaid ühe korra. Seitsmes hüpotees pidas paika siiski vaid

osaliselt. Lisaks Vene sõjalaevastiku valvamisele Läänemerel ja seeläbi sõjalise kohaloleku suurenemisele ning Venemaa luure-eelise saamisele Läänemerel, mainiti sellele võrdselt palju ehk viiel korral ka seda, et Euroopa on Venemaast energiavallas liialt sõltuv ning gaasitoru lõhestab Euroopat.

Nord Stream torujuhtme vastaste argumentid valdkondade kaupa:

1. Toru rajamise korral hakkab seda Läänemerel valvama Vene sõjalaevastik, mis suurendab sõjalist kohalolekut ja annab Venemaale luure-eelise Läänemerel.
2. Euroopa on Venemaast energiavallas liiga palju sõltuv ning seda sõltuvust tuleks vähendada. Lisaks pole tegu Euroopa ühise projektiga, vaid see jagab Euroopa Liidu ja Läänemere piirkonna kaheks.
3. Läänemeri ja Läänemere ökosüsteem on äärmiselt unikaalne oma ohustatavuse poolest. Lisaks sellele valitseb siin piirkonnas ka maavärinate oht, rajatavale gaasitorule on ohuks ka II Maailmasõja järel uputatud keemiarelvad.
4. Maapealne toru oleks mitmes mõttes kasulikum – lekke korral oleks reostuse ulatus väiksem, lisaks oleks kogu projekt odavam. Lisaks võiks alternatiivina kaaluda ka tuuleenergiat.
5. Eesti ei saaks projektist mingit kasu ja andes uuringutele loa on pärast raske toru ehitamisest juba keelduda.
6. Venemaa ja Gazprom ei suuda oma lubadusi täita, sest Venemaal pole endalgi nii palju gaasi, et seda nii suures mahus transportida Euroopasse. Lisaks kasvab gaasinõudlus pidevalt veel ka Venemaal endal.
7. Nõustumine ei vähendaks Venemaa propagandarünnakuid.
8. Venemaa kasutab oma gaasi väljapressimiseks, hirmutamiseks ja manipuleerimiseks.
9. Võimalik gaasitoru plahvatus oleks võrreldav tuumarelva plahvatusega.
10. Maapealsete baaside ja teenindusplatvormide võimalikku mõju keskkonnale pole üldse hinnatud
11. Eesti peaks hakkama töötleva ja ladustama oma territooriumil tekkivaid kahjulikke setteid.
12. Venemaa on pidev julgeolekurisk, sest Venemaal valitseb ajalooline soov taastada oma kunagised piirid.
13. Lisaks Venemaale võivad ka Saksamaal olla projektiga seoses erinevad varjatud soovid ja eesmärgid.

14. Eesti ei kaotaks “ei” öeldes kaasaráäkimisõigust, sest see on meil kõigis Läänemere keskkonnakaitset puudutavates küsimustes kogu aeg olemas.
15. Merepõhja geoloogia osa on keskkonnamõjude hindamisel unarusse jäänud.
16. Gaasitoru häiriks sõjahaudu ja rikuks hauarahu.
17. Gaasitoru rajamine segaks ressurside ammutamist majandusvööndist.

Joonis 10.

Arvamusartiklite põhjal võib gaasitoru pooldajate ja vastaste argumentide kohta öelda veel seda, et nii Postimehes kui ka Eesti Päevalehes jäävad domineerima siiski torujuhtme vastaste argumendid. Esiteks on neid proportsionaalselt enam välja toodud nii mahuliselt kui ka arvuliselt. Teiseks on just gaasijuhtme vastased võtnud seisukoha, et tuleb aktiivselt esitatud pooltargumendid kummutada. Kolmandaks ei rõhuta pooldajad niivõrd gaasijuhtme reaalseid positiivseid efekte ja mõjusid, kuivõrd pigem seda, mis võib jääda saamata kui toru ei tule. Neljandaks on Eestis reeglina väljakujunenud hoiakuks see, et Venemaaga seotud projektid ei saa olla head. Nende suhtes valitseb teatud eelarvamus. Sellest tulenevalt keskenduvad ka vastased pigem Venemaale kui ohule, mitte gaasitorule kui ohule. Eelarvamused seoses Venemaaga on ajaperioodil 2007-2008 aasta seotud eelkõige 2007. aasta aprillis toimunud Pronksiöödega, mis lõhestasid Eesti-Venemaa suhteid ning muutsid eestlased kriitiliseks kõige suhtes, mis on seotud Venemaaga.

4.7 Juhtkirjade argumendid

Kaheksanda hüpoteesina püstitasin väite, et Postimehe ja Eesti Päevalehe juhtkirjad ütlevad välja, et pigem pooldatakse Nord Streami gaasijuhet, kui ollakse selle vastu, kuid samas tuuakse gaasijuhtme vastuolevaid näiteid ja argumente enam välja, kui seda pooldavaid.

Postimehe esimene juhtkiri Nord Streami teemal ("**Küsimärkidega gaasijuhe**" 01.08.2007) on tonaalsuselt selgelt gaasitoru vastu. Ehkki juhtkiri toob välja, et Nord Streami sõnul on just nemad pääseteeks energianäljas Euroopale, on Baltimaadel ja Poolal siiski õigus oma küsimustele vastuseid nõuda ja enne, kui neid pole saadud, ollakse gaasitoru rajamise vastu. Samas lehenumbris ilmus veel kaks Nord Streami teemat kajastavat artiklit, mis antud juhtkirjaga suhestuvad – "Teaduste akadeemia põrmustas gaasijuhtme Eesti vetesse toomise" ning "Nord streami ettevõtmise vastu on antud 20 000 allkirja".

Juhtkiri esitab lugejale lääneeurooplasi silmas pidades küsimuse: *"...kas meil on moraalsed õigust neid piltlikult öeldes külma ja nälga jätta, juhtme ehitusele kõikaid kodaratesse loopides?"*. Põhjuseks olla Gazpromi ja gaasitoru vastu kriitiline annab seegi, et Nord Stream pole avalikkusele pakkunud piisavalt vastuseid ega hajutanud erinevaid kahtlusi. Juhtkiri toob sisse tugevalt ajaloolised paralleelid, eesmärgiga võrrelda Nord Streami kui kunagist MRP-d. Seda illustreerib lõik: *"...kui Gazprom Kremli kontrolli alla läks, ei sobinud viimasele äkitsi enam algne ühendus põhjamaid ja Balti riike ühendava laia võrgustikuga. Küll aga sobib ilma harudeta, otse Euroopa südamesse viiv juhe, mis möödub Venemaa vanadest «sõpradest» Baltimaadest ja Poolast."* Juba selle näite viimane pool illustreerib vastuseisu Venemaale. Põhjuseks, miks gaasitoru vastu Eestis nii aktiivselt sõditakse ongi kindlasti asjaolu, et tegemist on nõ Kremli sõsarfirmaga, kes soovib mängida võõral turul oma reeglite järgi. Üsna selge võrdusmärk on tõmmatud Venemaa ja Nord Streami vahele. Juhtkiri hoiatab olukorra eest, kus üle meie peade käivas mängus võidakse Ida-Euroopa uuesti maha müüa.

Postimehe teine juhtkiri Nord Streami teemadel ("**Raske, kuid vajalik otsus**" 12.09.2007) ilmus enam kui kuu aega pärast esimest ning oli kardinaalselt teise sõnumiga. Juba esimene lause ütleb, et Eesti peaks andma loa uurida oma majandusvööndit. Samas lehenumbris ilmus Nord Streami teemal veel üks uudis – "Gaasijuhtme uuringutaotlus jõuab valitsusse".

Põhjus, miks Eesti peaks andma loa oma majandusvööndi uurimises peitub selles, et muidu kaotaksime me tõsiseltvõetavuse oma Euroopa Liidu partnerite silmis. Juhtkiri lähtubki suuresti mõttest, et tegemist ei ole mitte lihtsalt Eesti otsusega vaid kui Euroopa Liidu liikmesriigi otsusega. “...vastus ei saa lähtuda üksnes puhtalt tehnilistest kalkulatsioonidest, vaid on eeskätt välispoliitilise iseloomuga.”. Ehkki juhtkirja lugedes tuleb välja, et Moskva ise gaasijuhtme üleeuroopalisusse ei usu, siis annaks loast keeldumine Moskvale justkui võimaluse näidata, et Eesti on Euroopa Liidu ebausaldusväärne liikmesriik. Arvestades, et sellist olukorda me lubada ei saa, oleks loa andmine justkui lahendus. Uuringutele loa andmise kasulikkust võrreldes keeldumisega põhjendatakse juhtkirjas ka sellega, et uuringud võivad anda ka negatiivse tulemuse ning see annab Eestile võimaluse protsessis osaleda.

Juhtkiri toob sisse ka aprillisündmused ning našide aktsiooni Eesti saatkonna ees Moskvast, millele järgnes Euroopa Liidu poolne toetus meile. Nüüd avaneks justkui võimalus Euroopat selle eest tänada, nõustudes üleeuroopalise projektiga. Teatavat pugejalikkust näitab ka juhtkirja viimane lause: “*Eesti peab suutma ELile serveerida loa andmist sammuna ELi ühise energeetikapoliitika poole.*”. Samas jääb selle taustal siiski õhku rippuma küsimus, kas tegu ikka on niivõrd üleeuroopalise projektiga? Seda kahtlust kinnitab ka lause: “*Ka Saksamaa ja EL peavad näitama, et see on tõesti nii, mis tähendab, et kahepoolsete diilide aeg Venemaaga hakkab mööda saama.*”.

Järgmine juhtkiri (“**Gaasifarss**” 15.09.2007) ilmus Postimehes vaid kolm päeva hiljem. Sedapuhku keskendub juhtkiri põhiliselt Nord Streamile kui nähtusele, mis on endaga Eestis kaasa toonud veidra poliitilise kriisi. Siiski on võetud sedapuhkugi selge seisukoht – valitsus peab Nord Streamile uuringuteks loa andma.

Suuresti ongi kogu debatt Nord Streami küsimuses tekkinud põhjusel, et erakonnad on erinevatel seisukohtadel. Juhtkirja üks sõnum on see, et mitte kõik ei tunne muret niivõrd võimalike julgeoleku või keskkonnoahtude pärast, kuivõrd ihalevad koguda poliitilist kapitali ehk rahva hääli. Näitena on toodud IRL-i esimees Mart Laar, kes on justkui Nord Streamile vastu, kuna kannab vimma peaminister Andrus Ansipi suhtes. “*Oli ju peaminister Andrus Ansip see, kes pea et «varastas» Laarilt pronksõduri teisaldamise idee ja kelle toetus rahva hulgas on enneolematult kõrge. Ja kindlasti kannab Laar kauna Ansipile ka sellepärast, et ei saanud valitsuses välisministri portfelli.*”. Ka Keskerakonna esimeest Edgar Savisaart loetakse gaasitoru vastaseks vaid põhjusel, et see annab talle võimaluse koguda lisapunkte

eestlaste silmis. Olukorra kriitilisus seisneb aga selles, et Eestil puudub terviklik välispoliitika. Selle asemel eksisteerib erakondlik välispoliitika, mis võib vastuseisude näol viia valitsuse lagunemiseni. Juhtkiri soovib uuringutele rohelist tuld näidata, et mitte panna Eestit välispoliitiliselt narri seisu. *“Välispoliitilist konsensust tuleks maksimaalselt säilitada.”*

Neljas ja ühtlasi ka viimane Postimehes ilmunud juhtkiri (**“Kasutamata võimalused”** 06.11.2007) ei keskendugi niivõrd gaasitorule, kuivõrd Läänemerele kui Euroopa Liidu ühisele sisemerele.

Pärast Euroopa Liidu laienemist 2004. aastal muutus Läänemeri sisuliselt Euroopa Liidu sisemereks. Ometi ei ole selle ajaga suudetud jõuda nii kaugemale, et aetaks ühist asja. Gaasitoru küsimus tuleb siia sisse ka juba teistes juhtkirjades tõstatatud küsimusega, kas Vene-Saksa gaasitoru on üleeuroopaline projekt? *“Ehkki Saksamaa ja Venemaa kinnitavad, et Vene-Saksa gaasitoru on üleeuroopaline projekt, ei ole üleeuroopalise tähtsusega Läänemeri, kust see toru peaks läbi minema. Oleks ju loogiline, et kõigepealt muutub üleeuroopaliseks piirkond ja alles seejärel projekt selles piirkonnas.”*. Ühest küljest tõestab see kõik justkui seda, et Nord Streami gaasitoru näol ei ole ikkagi tegemist üleeuroopalise projektiga. Teisest küljest võiks ta selleks Baltimaade, Põhjamaade ja Poola tihedama koostöö tulemusel saada.

Eesti Päevalehe esimene Nord Streami temaatikat kajastav juhtkiri (**“Gaasijuhtmega vesi ahjus”** 12.04.2007) ei ütle erinevalt Postimehe juhtkirjadest otse oma seisukohta, kas anda luba uuringuteks või mitte, välja. Ometi võib juba juhtkirja ülesehituse ja sisu poolest öelda, et ollakse pigem Nord Streami gaasijuhtme vastu. Antud juhtkirjaga ühes lehes ilmus ka üks Nord Streami teemaline uudis – *“Vene-Saksa gaasijuhe võib hakata kulgema läbi Eesti majandusvete”*.

Juhtkiri toob välja, et gaasijuhtmega käib kaasas suur hulk küsimusi, millele veel vastust ei ole. Mis peaks veenma lugejat olema torujuhtme vastu on lause: *“Selge on, et Soome gaasijuhet endale ei taha ning ka Rootsi on äraootaval seisukohal.”*. Miks peaks Eesti siis teistest erinevama ja gaasijuhet tahtma? Juhtkiri toob välja, et võimalikud kasutegurid on teadmata, kuid gaasijuhtmega kaasnevad potentsiaalsed probleemid on selle eest hästi teada. Projekti problemaatilisust näitab juhtkirjas ka see, kuidas presenteeritakse Saksamaa eelmise liidukantsleri Gerhard Schröderi visiiti Eestisse. *“...sakslastel on gaasijuhtme ehitamisel piltlikult öeldes vesi ahjus. Kui nad oleks rahul ning kindlad, et projekt saab ellu viidud ning*

Läänemere-äärsed riigid seda toetavad, ei oleks ka põhjust raskekahurväge veenmistuurile lennutada.”. Schröderit ja Saksamaa tegutsemist näidatakse justkui lobi-tööna, mida ju ilma mure ja absoluutselt hea ja kasuliku projekti tarvis vaja ei oleks.

Eesti Päevalehe teine juhtkiri (**“Transiidiriigi piiratud võim”** 05.06.2007) ei võta seisukohti Nord Streami poolt ega vastu. Pigem on tegemist kirjeldusi andva juhtkirjaga. Ühest küljest esitab juhtkiri küll ka Nord Streami torujuhtme kasuks rääkivaid seisukohti, nagu näiteks seda, et Eestil oleks nõusoleku korral parem võimalus uuringu- ja ehitusprotsessi mõjutada. Teisest küljest tuleb välja ka negatiivsem pool, et riskiuuring hõlmab vaid keskkonna-, mitte julgeolekuriske. Samas lehenumbris ilmus veel ka kaks uudist Nord Streami teemadel – “Vene-Saksa gaasitoru ehitaja tahab luba Eesti merd uurida” ning “Läänemere-riikidel puudub ühtne seisukoht”.

Kolmas Eesti Päevalehes ilmunud juhtkiri (**“Kui püsiv on valitsusliit?”** 18.09.2007) on sisuliselt võrreldav Postimehes ilmunud juhtkirjaga “Gaasifarss”. Antud juhul ei võta samuti Eesti Päevaleht seisukohta Nord Streami poolt ega vastu.

Juhtkiri toob välja, et Nord Streami küsimus on tekitanud tüli valitsusliidus. Juhtkiri seob gaasijuhtme küsimuse pronksiööga. Pronksiöö sündmustega selgitatakse seda, miks Reformierakond annaks gaasitoru tasuvusuuringuteks loa. *“Jah, EL toetas toona Eestit, kuid toetus polnud nii ühemõtteline, kui osa Eesti poliitikuid on lasknud välja paista.”*. Reformierakonna jaoks on nüüd oluline, et Eestile ei kinnistuks keelduva otsuse puhul kiusaka ja russofoobse riigi mainet. IRL-i vastuseisu selgitab juhtkiri kui loogilist sammu. IRL-i representeeritakse kui erakonda, kellele Venemaa tähendab punast rätikut ja kes näeb Putini-Schröderi tehingus paralleele MRP-ga. Vastuseis meelitaks erakonnale tagasi valijaid. Sisuliselt kujutabki juhtkiri Nord Streami küsimust kui erakondade võitlust valijate poolehoiu pärast.

Kaks päeva pärast eelmist juhtkirja ilmus Eesti Päevalehe ainuke selgelt Nord Streami torujuhet pooldav juhtkiri (**“Lühinägelik “ei”** 20.09.2007). Antud juhtkirjaga seostub ka samas lehenumbris ilmunud üks artikkel – “Valitsus ütleb Nord Streamile ei”.

Juhtkiri ütleb seda, et gaasitoru vastustavad poliitikud teevad, mis rahvale meeldib. Eesti pikaajaliste huvide suhtes peetakse seda aga rumalaks ja lühinägelikuks poliitikaks. Loa

andmise poolt toob juhtkiri välja selle, et eitava vastuse korral jääksime ilma võimalusest protsessis aktiivselt kaasa rääkida, samuti ei tähenda uuringute lubamine veel toru ehitust. Eesti lühinägelikku tegevust ilmestab ka mõte: “...miks peaks keegi tõsiselt võtma riiki, kes vastustab torujuhet looduskaitselistel kaalutlustel, kuid viskab kõikaid kodaraisse keskkonnauuringule?”. Lisaks sellele rõhutab juhtkiri ka seda, et Eestil ei ole usku oma välispoliitilistesse võimetes. Seda tõestaks suurepäraselt “ei” ütlemine ja aktiivsest mängust kõrvale jäämine.

Eesti Päevalehe viies ja ühtlasi ka viimane Nord Streami teemal ilmunud juhtkiri (“**Gazprom surub uksest ja aknast**” 29.04.2008) jääb samuti Nord Streami suhtes suuresti erapooletuks. Lisaks juhtkirjale ilmus 29. aprilli lehes ka üks uudis Nord Streami teemal – “Ajaleht: Schröderi leivaisa pakkus ka Prodile teenistust”.

Juhtkirjas tuuakse näide sellest, millises poliitilises kõrgliigas energiafirma Gazprom tegutseb. “...eduka äri eeldus on oluliste Euroopa liidrite tugev poliitiline toetus.”. Selle väite illustratisooniks on nii endine Itaalia peaminister Romano Prodi kui ka endine Saksamaa liidukantsler Gerhard Schröder, kes on mõlemad ettevõttega seotud. Nord Streamile seisneb kasu selles, et tegemist on mõjusate inimestega, kes omavad palju kontakte. Teisisõnu on tegemist lobitöö tegijatega.

Kokkuvõttes võib Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmunud juhtkirjade põhjal öelda, et päevalehed kujundavad Nord Streami gaasijuhtme osas pigem pooldavat seisukohta, mis on selgesõnaliselt välja öeldud kolmes juhtkirjas. Samas on ka kaks juhtkirja sellised, kus on võetud selgelt uuringutele ja ehitusele vastuolev seisukoht. Neljal juhul ei võtnud juhtkiri poolt ega vastu seisukohti vaid lähenes teemale teise nurga alt. Välja võiks tuua ka selle, et Eesti Päevalehe juhtkirjad olid pigem kirjeldava sisuga ega julgenud konkreetset välja öelda lehe seisukohti. Samas Postimehe juhtkirjades oli mitmel juhul otse välja öeldud – Postimees soovib anda uuringuteks loa või Postimees on selgelt uuringute vastu.

Kui vaadata juhtkirju terviklikult, siis on rohkemad neist gaasitoru poolt või erapooletud, kui vastu. Samas näitab juhtkirjade sisuline analüüs seda, et vastuolevaid aspekte tuuakse välja tunduvalt rohkem ning need negatiivsed võrdlused ja väited on tugevamad kui pooldavad ütlused. Näiteks ütleb Postimehe juhtkiri “Raske, kuid vajalik otsus” (12.09.2007) selgelt välja, et uuringutele tuleks luba anda, samas kummutatakse aga üks torujuhtme pooldajate

enimkasutatud argumente, et tegemist on üleeuroopalise projektiga. Nord Streami gaasitoru on negatiivse külje pealt juhtkirjades mitmel juhul võrreldud näiteks ajaloolise MRP-ga, gaasijuhet seostatakse ka lobitööga, valitsuse tülli ajamisega, vastusteta küsimustega. Valitsuse jaatavat otsust ehk uuringute ja toruehituse lubamist presenteeritakse juhtkirjades peamiselt vaid positiivselt kaasa rääkimise võimaluse jätmisega, samuti Euroopa päästmisega energianäljast.

5. Diskussioon ja järeldused

Oma bakalaureusetöös uurisin ma Nord Streami representatsioone Postimehes ja Eesti Päevalehes 2007. ja 2008. aastal. Sinna perioodi jäi muuhulgas aeg, kui valitsus langetas otsuse keelata veealused uuringud Eesti majandusvööndis. Kogu teema oligi kõige aktiivsemalt päevakorras just mõned kuud enne ja pärast seda otsust. Hilisemat kajastatuse langust seletab seotuse kadumine Eestiga ehk teisisõnu minetas Eesti projektis aktiivse kaasaráäkimise õiguse.

Edasi annaks tööd laiendada, kui võtta valimisse 2009. aastal ilmunud artiklid, sest võrreldes 2008. aastaga on Nord Streami teema vahepeal jälle veidi enam päevakorda tõusnud. Siiani ilmub vastakaid artikleid nii gaasijuhtme pooldajatelt kui ka vastastelt, kuid üha enam on hakanud levima ka arvamus, et lõpuks ei suudetagi toru rajamises kokkuleppele jõuda, sest otsustega venitamine ja erinevate ohtude väljatoomine on pidevalt trassi ehitamist edasi lükanud. Lisaks sellele on viimasel ajal ilmunud üha enam ka artikleid, kus väidetakse, et projekt vaevleb majanduskriisi olukorras tõsistes finantsraskustes.

Täiesti loogiline on see, et kõige enam ilmus arvamusküsimusi ning juhtkirju just enne 2007. aasta 20. septembrit, kui valitsus tegi oma otsuse uuringuloo osas. Spekuleerida võiks selle üle, mis oleks päevalehtede arvamuskülgedel toimunud siis, kui valitsus oleks “ei” asemel öelnud Nord Streamile “jah”. Ühest küljest võiks arvata, et pärast sellist otsust oleks gaasijuhtme vastased selgelt aktiveerunud ning päevalehtede arvamuskülgedele oleks ilmunud märgatavalt enam nõusolekut põrmustavaid ja protesti avaldavaid meediatekste. Teisest küljest oleks selline otsus võib-olla kutsunud esile üha enam ka pooldajate sõnavõtte. Kindlasti oleks “jah-sõna” pannud aga valitsuse tugevama surve ja kriitika alla. Sellest tulenevalt võib spekuleerida ka selle üle, et tegemist oli selgelt poliitilise otsusega, mille taga ei seisnud mitte niivõrd keskkonna või julgeoleku argumendid, kuivõrd valitsuse soov näidata end tugeva ning üksmeelsena. Seda kinnitab ka asjaolu, et algselt oli üks osa valitsusliidust selgelt torujuhet pooldaval seisukohal.

Kõige enam kirjutasid Postimehes ja Eesti Päevalehes arvamusküsimusi ajakirjanikud / kolumnistid. Märkimisväärne osa nendest arvamusküsimustest ei olnud aga tellitud väljastpoolt arvamustoimetusi, vaid kirjutatud väljaannete palgal olevate ajakirjanike poolt (nt Alo

Lõhmus, Rein Veidemann, Erkki Bahovski, Raimo Poom). Sellises olukorras tekib kahtlemata küsimus, kas ajakirjanik esitab aramusloos enda arvamusi või seisab tema selja taga kogu väljaanne nagu seda on juhtkirjade puhul? Selline kahtlus jääb tekkimata tellitud aramuslugude puhul. Äramärkimist tasub ka see, et torujuhtme vastuolevaid aramuslugusid kirjutasid valdavalt eestlased, samas kui pooldajate hulgas olid enim esindatud teiste riikide kodanikud.

Analüüsimaaks oma bakalaureusetöös saadud tulemusi põhjalikumalt edasi, võiks teha süvaintervjuud päevalehtede aramustoimetuste juhtidega. Neilt võiks uurida, milliste kriteeriumide järgi valitakse aramuslood, kellelt neid tellitakse ning kellelt mitte? Need intervjuud annaksid omakorda veel kinnitust tehtud järeldustele. Näiteks võib praegu väita, et päevalehtede aramustoimetused ei eelista tellida aramuslugusid poliitikutelt. Seda võib järeldada sellest, et Nord Streami teemadel ilmus vaid kolme Eesti poliitiku – keskerakondlase Edgar Savisaare, sotsiaaldemokraadi Andres Tarandi ning roheliste liikme Peep Mardiste, aramuslood. Arvestades seda, et uuringutele loa andmise või mitteandmise küsimuse näol oli tegemist poliitilise otsusega on poliitikute esindatus üllatavalt väike. Süvaintervjuud annaksid vastuse ka küsimusele, miks on aramusloo kirjutanud vaid üks Nord Streami esindaja ning mitte ühtegi aramust ei saa lugeda Venemaa ega Saksamaa esindajatelt, kes on kogu projekti kõige suuremad toetajad ja eestvedajad. Praegu saab selles osas teha kaks võimalikku järeldust – esiteks, et päevalehed võtsid eesmärgiks kujundada Nord Streamist avalikkusele negatiivset aramust ega tellinud pooldajatelt teadlikult aramuslugusid või teiseks ei avaldanud pooldajad võrreldes vastastega ise nii aktiivset soovi oma seisukohti avaldada.

Analüüsi tulemused näitasid seda, et ehkki negatiivseid aramusartikleid ilmus märgatavalt enam kui positiivseid, siis päevalehtede juhtkirjade osas oli pilt vastupidine. Siinkohal oleks samuti paslik uurida päevalehtede aramustoimetustest, millised on juhtkirjade kirjutamise tagamaad ning mille põhjal toimetused oma seisukohad võtavad? Praegu võib jääda aramus, et päevalehed lähevad oma tegevuses teatavasse vastuollu. Ühest küljest kujundatakse aramuslugude näol negatiivset hoiakut, samas kui juhtkirjade tasemel öeldakse sagedamini välja, et torujuhe on pigem positiivne. Samas näitas juhtkirjade kvalitatiivne sisuanalüüs ka seda, et kus räägitakse torujuhtme positiivsetest külgedest ning soovitatakse valitsusel uuringutele “jah” öelda, esineb ka väga tugevaid vasuargumente, mis alateadlikult juhtkirjade seisukohti õõnestavad.

Kokkuvõtlikult võib aga siiski öelda, et päevalehed kujundasid Nord Streami projektist valdavalt negatiivset arvamust. Kindlasti avaldas see teatavat mõju ka valitsuse otsusele. Seda võib järeldada juba asjaolust, et Välisministeerium tõi oma ametlikus kommentaaris eraldi punktina välja selle, et gaasijuhtme teemal leidis aset avalik debatt, milles üldsuse arvamus toetas valitsuse otsust, mis selgitab omakorda Eesti negatiivset suhtumist gaasijuhtme kavandatud varianti. See näitab omakorda meedia võimet kujundada avalikku arvamust ning selle läbi mõjutada poliitilisi otsuseid. Võib vaid teha oletusi, milline oleks olnud valitsuse otsus, kui Postimehe ja Eesti Päevalehe arvamuskülgedel oleks domineerinud gaasitoru pooldavad ja ülistavad arvamused. Valdavat päevalehtede negatiivset suhtumist projekti võib selgitada ka avaliku arvamuse üldiste hoiakutega Venemaa suhtes. Kuna Nord Streami nähakse valdavalt kui ainult Venemaa projekti, siis jättis oma negatiivse jälje nii Eesti-Vene suhetesse kui ka Nord Streami projekti kindlasti ka 2007. aasta aprilli lõpus toimunud Pronksiöö. Pärast aprillilõpu sündmusi Tallinna kesklinnas muutus Eesti avalikkus kriitiliseks kõige suhtes, mis oli seotud Venemaaga. Arvestades seda, et Pronksiöö ja valitsuse Nord Streami uuringutele keelduva otsuse andmise vahele jäi vähem kui pool aastat, siis võib ka nende sündmuse vahele teatavaid paralleele tõmmata.

Kui vaadata sisuanalüüsi tulemusi argumentide osas, siis domineerisid loogiliselt ka seal vastuargumentid. Huvitava aspektina võib välja tuua selle, et antud debatis võtsid just torujuhtme vastased seisukoha, et teise poole argumentid tuleb ümber lükata. Nii näiteks kirjutas Vahur Made negatiivse arvamuseartikli “Nord Streami toetajad võtavad rivvi” (13.09.2007, Postimees) otseselt ajendatuna Andres Kasekampide Nord Streami pooldavale arvamuseartiklile “Gaasitorust ilma emotsioonideta” (10.09.2007, Postimees). Juba see näitab, et vastaste tegevus oli üles seatud efektiivsemalt, sest igale poolt argumentidele leidis vastuargument, kuid sugugi mitte kõikidele vastuargumentidele ei ilmunud neid kummutavaid seisukohti. Tabelis 3 on välja toodud kõik arvamused, mis esinenud argumentid, mis on jaotatud nelja erinevasse kategooriasse lähtuvalt esinemissagedusest. Arvuliselt kõige enam esinenud poolt- ja vastuargumentid on toodud tabelis kõrvuti. Nii kõige enam kui ka kõige vähem esinenud vastuargumente on pooltargumentidest rohkem.

	POOLT		VASTU	
	Euroopas on gaasist puudus ning gaasijuhe leevendaks seda olukorda ja suurendaks		Toru rajamise korral hakkab seda Läänemeres valvama Vene sõjalaevastik,	

I	Euroopa energiajulgeolekut. Mõeldud on Euroopa huvidele, mis samas parandaks ka Venemaa ja Euroopa Liidu vahelisi suhteid.	4	mis suurendab sõjalist kohalolekut ja annab Venemaale luure-eelise Läänemerel.	5
			Euroopa on Venemaast energiavallas liiga palju sõltuv ning seda sõltuvust tuleks vähendada. Lisaks pole tegu Euroopa ühise projektiga, vaid see jagab Euroopa Liidu ja Läänemere piirkonna kaheks.	5
II	“Ei” öeldes kaotaks Eesti igasuguse võimaluse projektis edaspidi kaasa rääkida, oma tingimusi esitada ning võimalikku kasu lõigata. Kui gaasitoru meie vetest väljaspool Läänemerre siiski rajatakse ei kaoks erinevad ohud kuskile.	3	Läänemeri ja Läänemere ökosüsteem on äärmiselt unikaalne oma ohustatavuse poolest. Lisaks sellele valitseb siin piirkonnas ka maavärinate oht, rajatavale gaasitorule on ohuks ka II Maailmasõja järel uputatud keemiarelvad.	4
	Venemaa on julgeoleku ja keskkonna mõttes ohtlik ka ilma gaasitoruta, see ei muudaks asja enam hullemaks.	3	Maapealne toru oleks mitmes mõttes kasulik – lekke korral oleks reostuse ulatus väiksem, lisaks oleks kogu projekt odavam. Lisaks võiks alternatiivina kaaluda ka tuuleenergiat.	4
			Eesti ei saaks projektist mingit kasu ja andes uuringutele loa on pärast raske toru ehitamisest juba keelduda.	4
III	Gaasitoruga nõustumine hoiaks Eesti rahvusvahelist mainet ja häid suhteid Euroopa Liidus.	2	Venemaa ja Gazprom ei suuda oma lubadusi täita, sest Venemaal pole endalgi nii palju gaasi, et seda nii suures mahus transportida Euroopasse. Lisaks kasvab gaasinõudlus pidevalt veel ka Venemaal endal.	3
	Venemaa poolne sõja- ja julgeolekuoht puudub. Sõda ei vasta gaasitoru ehitava Venemaa strateegiatele.	2	Nõustumine ei vähendaks Venemaa propagandarünnakuid.	3
			Venemaa kasutab oma gaasi väljapressimiseks, hirmutamiseks ja manipuleerimiseks	3
IV	Veealusel torul on maapealsega võrreldes mitmeid eeliseid – on paremini kaitstud välismõjude eest, hooldus ja kasutuskulud on odavamad, maagaas on kõige vähem kasvuhoonegaase tootev fossiilkütus, mille transport toru kaudu on kõige ohutum.	1	Võimalik gaasitoru plahvatus oleks võrreldav tuumarelva plahvatusega.	1
	Gaasitoru rajamine on kasulik Läänemere		Maapealsete baaside ja	

	regiooni arengule, sest see tekitab suurriikides huvi Läänemere vastu.	1	teenindusplatvormide võimalikku mõju keskkonnale pole üldse hinnatud.	1
	Õeldes gaasitorule “ei” anname Venemaale põhjust meid halvas valguses näidata.	1	Eesti peaks hakkama töötleva ja ladustama oma territooriumil tekkivaid kahjulikke setteid.	1
	Esmased eelistused ei ole osutunud saavutatavaks.		Venemaa on pidev julgeolekurisk, sest Venemaal valitseb ajalooline soov taastada oma kunagised piirid.	1
			Lisaks Venemaale võivad ka Saksamaal olla projektiga seoses erinevad varjatud soovid ja eesmärgid.	1
			Eesti ei kaotaks “ei” õeldes kaasarääkimisõigust, sest see on meil kõigis Läänemere keskkonnakaitset puudutavates küsimustes kogu aeg olemas.	1
			Merepõhja geoloogia osa on keskkonnamõjude hindamisel unarusse jäänud.	1
			Gaasitoru häiriks sõjahaudu ja rikuks hauarahu.	1
			Gaasitoru rajamine segaks ressursside ammutamist majandusvööndist.	1

Tabel 3. Postimehes ja Eesti Päevalehes 2007. ja 2008. aastal Nord Streami teemalistes arvamuskirjeldustes ilmunud poolt- ja vastuargumendid ja nende esinemissagedused.

Väga huvitava lisaväärtuse annaks tehtud tööle juurde ka see, kui neid samu uuritud aspekte vaadata ka näiteks Soome, Rootsi või mõne teise projektiga otseselt seotud riigi päevalehtede puhul. Siis saaks tõmmata juba selgemaid paralleele, millised riigid on enam Nord Streami vastased ning kes on peamised toetajad. Samuti annaks võrrelda erinevate riikide argumente ja hoiakuid ning nende esindatuse sagedust.

6. Kokkuvõte

Oma bakalaureusetöös uurisin ma Nord Streami torujuhtme ajakirjanduslikku käsitlust. Peamiseks eesmärgiks oli välja selgitada, kas Postimees ja Eesti Päevaleht kujundavad antud teemal kindlat seisukohta. Samuti oli eesmärgiks uurida, mis ajaperioodil oli teema kõige aktiivsemalt päevakorras, kes on peamised kõneisikud, millised on poolt- ja vastuargumendid ning millist hoiakut konstrueerivad väljaannete arvamused artiklid ja juhtkirjad.

Et püstitatud hüpoteesidele ja tõstatatud küsimustele vastused saada, võtsin üldkogumiks kõik Postimehe ja Eesti Päevalehe paberväljaannetes 2007. ja 2008. aastal ilmunud Nord Streami temaatikat kajastavad artiklid. Kokku ilmus kahel aastal 101 Nord Streami gaasitoru puudutavat artiklit, millest omakorda 34 olid kas arvamused või juhtkirjad, mida ma ealdi ja põhjalikumalt analüüsisin. Analüüsiks kasutasin nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset sisuanalüüsi.

Teoreetilise ülevaate peatükis tegin ülevaate Nord Streami torujuhtme teema taustinfost ja seostest Eestiga. Lisaks sellele tõin välja, millised on meedia rollid ühiskonnas, põhjalikumalt peatusin *agenda-settingu* ja avaliku arvamuse konstrueerimise ja olemuse selgitamisel.

Esimese hüpoteesina püstitasin väite, et Nord Streami torujuhtme teemal ilmus Postimehes ja Eesti Päevalehes kõige enam artikleid 2007. aasta septembris ja oktoobris ning pärast neid kuid kaotas teema aktiivse kajastatuse. Analüüsi tulemused näitasid aga seda, et perioodil 1. jaanuar 2007 – 31. detsember 2008 ilmus Postimehes ja Eesti Päevalehes 101 Nord Streami gaasijuhtme temaatikat kajastavat artiklit. Absoluutselt kõige enam oli teema kajastatud 2007. aasta septembris, kui ilmus 36 artiklit. Siiski mahtus ilmunud artiklite arvu poolest 2007. aasta septembri ja oktoobri vahele veel ka 2007. aasta aprill. Täielikult ei pidanud paika ka hüpoteesi teine pool, mis väitis seda, et teema kaotas aktiivseks kõneaineks olemise rolli pärast 2007. aasta septembrit ja oktoobrit. Nii 2007. aasta novembris ning veel ka 2008. aasta jaanuaris ilmus mõlemal juhul kuus Nord Streami teemalist artiklit. Küll kaotas teema aktiivse kajastatuse aga 2008. aasta järgmistel kuudel.

Teiseks hüpoteesiks seadsin väite, et Nord Streami torujuhtme teemal ilmus Postimehes ja Eesti Päevalehes kõige enam arvamused, juhtkirju ning teisi arvamuskülgedel ilmuvaid

meediatekste (repliik, intervjuu, välkintervjuu, teised meist) 2007. aasta septembris ning arvamuskülgedel ilmunud meediatekstide arv oli graafiliselt võrdelises seoses kõikide ilmunud meediatekstidega. Antud hüpoteesi esimene pool ei pidanud paika, sest üle poole ilmunud meediatekstidest moodustasid uudised. Arvamuslugusid ilmus 25, juhtkirju üheksa ning teisi arvamuskülgedel ilmunud meediatekste kaheksa. Paika pidas aga hüpoteesi teine pool, sest nendel kuudel, kui ilmus kõige enam meediatekste tervikuna, ilmus ka kõige rohkem arvamuskülgede lugusid.

Kolmanda hüpoteesina püstitasin väite, et Nord Streami torujuhtme teemal kujunesid Postimehes ja Eesti Päevalehes arvamuslugude põhjal välja kindlad kõneisikud, kelle arvamus jäi mahuliselt domineerima. See hüpotees ei pidanud paika, sest vaid kolmel juhul kirjutas üks autor kaks arvamuslugu. Küll saab aga välja tuua kõneisikud tegevusvaldkondade järgi. Kõige enam ehk kokku kümme arvamuslugu kirjutasid ajakirjanikud või kolumnistid. Üheksal juhul oli arvamuslugu kirjutatud teadlase, eksperdi või analüütiku poolt. Poliitikud kirjutasid Nord Streami teemal arvamuslugusid kolmel korral, täpselt sama palju oli esindatud ka kategooria muu. 19 juhul oli arvamusloo autor eestlane ning kuuel juhul mitte.

Neljandaks hüpoteesiks seadsin väite, et Postimehe ja Eesti Päevalehe arvamuslugude valdav hoiak oli pigem Nord Streami torujuhtme vastane, kui seda pooldav. See hüpotees leidis kinnitust, sest kokku ilmus 15 vastuseisu osutavat arvamusartiklit, mis moodustas tervikust 60%. Poolt oli vaid viis isikut ehk 20%, täpselt sama palju oli ka arvamuslugusid, mis jätsid selge poolt- või vastuseisukoha võtmata. Välja tuli ka see, et Nord Streami torujuhtme vastasteks on valdavalt eestlased, samas kui pooldajate hulgas on enam välismaalasi.

Viiendaks hüpoteesiks seadsin väite, et Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmunud juhtkirjad olid pigem torujuhtme rajamiseks vajaliku uuringuloa ja torujuhtme vastu, kui seda pooldavad. Antud hüpotees ei pidanud paika, sest kokku kolm juhtkirja olid Nord Streami gaasijuhet toetavad ning vaid kaks selle vastu. Neljal juhul ei võtnud ajalehed juhtkirjades selget poolt- ega vastuseisukohta.

Kuuenda hüpoteesina püstitasin väite, et Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmunud arvamuslugudes kasutasid Nord Streami torujuhet pooldavad kirjutajad peamise argumendina Euroopa energiajulgeoleku kasvu Venemaalt saadava gaasi tõttu. Selle väite kinnituseks tõin ma kõikide torujuhet pooldavate arvamuslugude juures välja seal esitatud argumendid.

Püstitatud hüpotees pidas ka paika, sest Euroopa energiajulgeoleku kasvu toodi argumendina välja kokku neljal korral. Populaarsemad argumendid kolme mainitud korraga olid veel – esiteks, “ei” öeldes kaotaks Eesti igasuguse võimaluse projektis edaspidi kaasa rääkida, oma tingimusi esitada ning võimalikku kasu lõigata, kui gaasitoru meie vetest väljaspool Läänemerre siiski rajatakse ei kaoks erinevad ohud kuskile ning teiseks, Venemaa on julgeoleku ja keskkonna mõttes ohtlik ka ilma gaasitoruta, see ei muudaks asja enam hullemaks. Kokku oli torujuhet pooldavaid argumente üheksast erinevast valdkonnast.

Seitsmenda hüpoteesina püstitasin väite, et Postimehes ja Eesti Päevalehes ilmunud aramuslugudes kasutasid Nord Streami torujuhtme vastased kirjutajad peamise argumendina julgeolekuohtu läbi Vene sõjalaevastiku kohalolu Läänemerel. Ka selle hüpoteesi juures tõin ma kõikide torujuhtme vastu olevate aramuslugude juures välja seal esitatud argumendid. Püstitatud hüpotees pidas paika vaid osaliselt. Argumendiga, et toru rajamise korral hakkab seda Läänemerel valvama Vene sõjalaevastik, mis suurendab sõjalist kohalolekut ja annab Venemaale luure-eelise Läänemerel, esitati samaväärselt palju ehk kokku viis korda ka väidet, et Euroopa on Venemaast energiavallas liiga palju sõltuv ning seda sõltuvust tuleks vähendada, lisaks pole tegu Euroopa ühise projektiga, vaid see jagab Euroopa Liidu ja Läänemere piirkonna kaheks. Kokku esitati vastuargumente aga 17 erinevast valdkonnast. Seega jäävad Eesti päevalehtedes domineerima torujuhtme vastaste argumendid.

Kaheksanda hüpoteesina püstitasin väite, et Postimehe ja Eesti Päevalehe juhtkirjad ütlevad välja, et pigem pooldatakse Nord Streami gaasijuhet, kui ollakse selle vastu, kuid samas tuuakse gaasijuhtme vastuolevaid näiteid ja argumente enam välja, kui seda pooldavaid. Nagu viies hüpotees tõestas, ilmus rohkem torujuhet pooldavaid kui selle vastu olevaid juhtkirju. Samas näitas juhtkirjade kvalitatiivne analüüs seda, et vastuolevaid aspekte tuuakse välja tunduvalt rohkem ning need negatiivsed võrdlused ja väited on tugevamad kui pooldavad ütlused. Nord Streami gaasitoru kujutatakse juhtkirjades mitmel juhul negatiivselt, näiteks on seda võrreldud ajaloolise MRP-ga, seostatud ka lobitööga, valitsuse tülli ajamisega, vastusteta küsimustega. Uuringute ja toruehituse lubamist presenteeritakse juhtkirjades peamiselt vaid positiivselt kaasa rääkimise võimaluse jätmisega, samuti Euroopa päästmisega energianäljast.

Diskussiooni ja järelduste peatükis esitasin võimalused, kuhu töö edasiarendus võiks liikuda. Ühe võimalusena näen võrdluse tegemist lähtuvalt samadest hüpoteesidest teiste projektiga seotud riikide päevalehtedes ilmunud meediatekstide uurimise tulemusel. Samuti võiks

suurendada valimit 2009. aasta jagu ning teha süvaintervjuud arvamustoimetuste juhtidega, et saada teada, kuidas üldse juhtkirjade ja arvamused artiklite valimine ja kirjutamine täpselt käib. Kokkuvõttes võib aga väita, et päevalehed kujundasid 2007. ja 2008. aastal Eestis Nord Streami projektist valdavalt negatiivset arvamust. Kindlasti avaldas see teatavat mõju ka valitsuse otsusele keelata Nord Streamil uuringud Eesti majandusvööndis. Seega täidavad päevalehed jätkuvalt kogu meedia ühe osana avaliku arvamuse loomise ning kõneaine kujundamise kohustust.

7. Summary

The purpose of this bachelor thesis (Representation of the Nord Stream Gas Pipeline in Estonian Daily Newspapers in 2007 and in 2008) is to analyze if two major Estonian daily newspapers Postimees and Eesti Päevaleht shaped public opinion about the Nord Stream gas pipeline in 2007 and in 2008. The general purpose of this bachelor thesis is to analyze the representation of the Nord Stream gas pipeline in Estonian daily newspapers. One of the main aims of this thesis is to examine when was this topic most actively talked about and when it lost its role. But this thesis also concentrates on finding out what was the dominant attitude of the newspapers towards this topic, who were the main spokespersons and what arguments they used when expressing their support or resistance towards the development of the Russian-German gas pipeline. This thesis is trying to find out what kind of public opinion about Nord Stream was constructed in the opinion articles and in the editorials of daily newspapers.

Different source materials and documents have been used as sources for the theoretical framework of this thesis. D. McQuail's „Mass Communication Theory“, J. W. Daring's and E. M. Roger's „Agenda-Setting“, R. Waldhal's „The Development of Public Opinion“ and other theoretical works have been used in this thesis. In order to analyze this topic the quantitative and qualitative content survey methods have been used.

In order to find answers to hypotheses and questions raised all the articles, which were published in Postimees and in Eesti Päevaleht in 2007 and in 2008 and that talked about Nord Stream were considered as part of the general selection. 101 articles that discussed the Nord Stream topic were published in 2007 and in 2008. 34 of these articles were opinion articles or editorials. Opinion articles and editorials have been taken under closer examination and have been more thoroughly analyzed in this thesis.

The background information of the Nord Stream gas pipeline topic and the connection of this pipeline with Estonia are presented in the theoretical overview chapter. This chapter also explains what is the role of media in a society and talks about the construction and essence of agenda-setting and public opinion.

Results of the analysis indicate that 101 articles were published in Postimees and in Eesti Päevaleht that discussed the Nord Stream gas pipeline topic during the period of 1st January 2007 to 31st December 2008. The topic was most actively talked about in September 2007 when 36 articles were published. Articles that discussed issues related to the Nord Stream gas pipeline were also popular in October and in April 2007. During 2008 the topic lost its appeal and it was not anymore actively talked about in daily newspapers.

More than half of the media texts published were news. 25 opinion articles, nine editorials and eight articles on the opinion pages were published during the period under examination. During those months when most of the media texts were published, the greatest number of stories appeared also on the opinion pages.

As it appeared during the analysis only three authors wrote more than one story. But it is possible to bring out spokespersons according to spheres of activity. Journalists or columnists wrote the greatest number of opinion articles. They published ten articles. Nine articles were written by scientists, experts or analytics. Politicians as well as the representatives of the category “other” wrote both three articles. 19 opinion articles were written by Estonians and in the case of six articles the author represented some other nationality.

All together 15 articles, which is 60% of the total number of articles under examination, expressed resistance towards the Nord Stream pipeline. Only five articles or 20% were in favour of the pipeline and in five articles the clear attitude towards the pipeline was not pointed out. It also appeared that mostly Estonians expressed opposition towards the Nord Stream gas pipeline and more foreigners were in favour of the pipeline.

Three editorials supported the Nord Stream gas pipeline and only two editorials were against the pipeline. In four cases a clear attitude towards the topic was not expressed in the editorials. Although more editorials were in favour of the gas pipeline than against it the qualitative analysis of the editorials showed that negative argument are more frequently used and these negative comparisons and arguments are stronger than favourable statements. For several times the Nord Stream gas pipeline is portrayed in negative colours. For example it is compared to the Molotov-Ribbentrop Pact, connected to lobbying, to political strife and to unanswered questions. Main positive aspects brought out when talking positively about the

gas pipeline were the opportunity to express opinions about the questions that concern the building of the pipeline and the aspect that the pipeline will save Europe from energy hunger.

The increase in Europe's energy security was mentioned four times as an argument by those in favour of the gas pipeline. The argument of saying no and by that losing all opportunities to have a say in the matters that concern the building of the pipeline was mentioned thrice. Even if the pipeline is not in Estonian waters the fact that it is in the Baltic Sea does not eliminate possible dangers it might cause. Russia is a risk to security with or without the pipeline, thus the gas pipeline does not make matters worse. All together supportive arguments can be found in nine different subject fields.

The argument according to which the Russian battle fleet is going to guard the pipeline and thereby Russia's military presence at the Baltic Sea will increase and this in turn will give an intelligence advantage to Russia was used five times. The argument, which stated that Europe is too dependent on Russia's energy supply and this dependence should be decreased, was also mentioned five times. The argument referring to the fact that Nord Stream is not a common European project and it will divide the European Union and the Baltic Sea region was also mentioned. All together counterarguments representing 17 different subject fields were used, hence it can be concluded that arguments against the gas pipeline prevailed in Estonian daily newspapers.

In the chapter where discussion and conclusions are presented some possibilities how to develop this work further are also offered. One possibility is use the same hypothesis as in this thesis and to compare according to them media texts that have been published in other countries connected to this project. Another possibility is to enlarge the selection of the articles by adding texts published in 2009 and by interviewing the editors-in-chief of the opinion pages with the purpose to find out how editorials and opinion articles are written.

In conclusion it can be said that mainly negative opinions about the Nord Stream project were constructed in Estonian daily newspapers. Certainly in a way this influenced the decision made by Estonian government to forbid the Nord Stream project research in Estonian economic zone. Thus it can be said that Estonian daily newspapers still participate in influencing and developing public opinion and in agenda-setting.

8. Kasutatud kirjandus

- Bagerstam, E. (1997). Ajakirjandusvabadus demokraatlikus ühiskonnas. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Berelson, Bernard. Content Analysis. // Handbook of Social Psychology. Vol. 1: Theory and Method. Toim. Gardner Lindzey. London: Addison-Wesley Pub. Co., 1959.
- Bryant, J. Thompson, S. (2002). Fundamentals of Media Effects. McGraw-Hill, New York.
- Dearing, James W. & Rogers, Everett M. (1992). Communication Concepts 6: Agenda-Setting. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kalmus, V. (2007). Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid. Loengukonspekt. <http://www.jrnl.ut.ee/MKUM/>. Vaadatud 12. jaanuar 2009.
- Kepplinger, H.M. ja Habermeier, J. (1995) The Impact of Key Events on the Presentation of reality. European Journal of Communications, 10 (3), lk 371-390.
- Majandusvööndi seadus. (2002). <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=191935>, jaanuar, 2009.
- McQuail, Denis. Massikommunikatsiooni teooria. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2000.
- Mereala uuringute õiguslik raamistik ning kokkuvõte erinevate ametkondade hinnangutest Nord Streami uurimisloa taotlusele. (2007). http://www.valitsus.ee/brf/index.php?id=291763&tpl=1007&external=0&search=&aa_sta=2007-, jaanuar, 2009.

- Nord Stream background information. (2008). <http://www.nord-stream.com/press0/library.html>, jaanuar, 2009.
- Nord Stream gaasijuhtme taustinfo. (2007). http://www.valitsus.ee/brf/index.php?id=291763&tpl=1007&external=0&search=&aa_sta=2007-, jaanuar, 2009.
- Palmaru, R. (2001). Meedia võim ja demokraatia: Eesti kogemus. Tallinn: Akadeemia Nord.
- Rambøll A/S / Nord Stream AG. Teave projekti kohta, Nord Stream Läänemere gaasijuhtme kanali seisund. (2007). http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=867045/Nord+Stream+Route+Status+Oct+07_ESTONIAN.pdf, jaanuar, 2009.
- Välisministeerium. Käskkiri. Mereuuringute tegemiseks nõusoleku andmisest keeldumine. (2007). Tallinn. http://www.valitsus.ee/brf/failid/otsus_21.09.2007.pdf, jaanuar, 2009.
- Välisministeerium. Välisministeeriumi kommentaar seoses uuringuloa andmisest keeldumisega Nord Stream AG-le. (2007). http://www.vm.ee/est/kat_644/8850.html, jaanuar, 2009.
- Waldahl, R. The Development of Public Opinion. In Arntsen, H. (ed.). Media, Culture and Development. Oslo: Oslo University Press, 1993, lk 225-449.

9. Lisad

9.1 Lisa 1. Kodeerimistabel

Artikli järjekorranumber	Väljaanne	Pealkiri	Autor	Ilumise kuupäev	Meediateksti žanr	Ilumise periood	Autori staatus	Esindatav üksus	Hoiak
1	Postimees	Venemaa uurib väidetavalt salaja Läänemere põhja	Postimees	18.01.2007	1	1			
2	Postimees	Tarja Halonen: ajalugu ei tohi takistada tulevikku	Erkki Bahovski	9.03.2007	4	3			3
3	Postimees	Vene-Saksa gaasijuhe läbib ilmselt Eestit	Lauri Linnamäe	12.04.2007	1	4			
4	Postimees	Kas gaasijuhe Läänemere põhjas ohustab meie julgeolekut?	Robert L. Larsson	14.04.2007	2	4	2	3	1
5	Postimees	Eesti ootab gaasijuhtme ehitajailt korrektset taotlust	Postimees	16.04.2007	1	4			
6	Postimees	Kuidas tervitada müügiveest	Postimees	17.04.2007	4	4			1
7	Postimees	Eesti vetesse trügiv Gazprom saab suure relvastatud üksuse	Lauri Linnamäe	17.04.2007	1	4			
8	Postimees	Steinmeier: Vene-Saksa gaasijuhe on hädavajalik	Ingvar Bärenklau	12.07.2007	1	7			
9	Postimees	Läänemere põhja plaanitava gaasijuhtme tulevik on ebamäärane	Jürgen Tamme	14.07.2007	1	7			
10	Postimees	Mõjusat uuringut, palun!	Postimees	26.07.2007	4	7			1
11	Postimees	Baltikum ja Poola juhiks Vene gaasi mööda maad	Lauri Linnamäe	26.07.2007	1	7			
12	Postimees	Küsimärkidega gaasijuhe	Postimees	1.08.2007	3	8			1
13	Postimees	Teaduste akadeemia põrmustas gaasijuhtme Eesti vetesse toomise	Lauri Linnamäe	1.08.2007	1	8			
14	Postimees	Nord streami ettevõtmise vastu on antud 20 000 allkirja	Postimees	1.08.2007	1	8			
15	Postimees	Ministeerium: Eesti ei vastuta miinide eest gaasijuhtme teel	Lauri Linnamäe	2.08.2007	1	8			
16	Postimees	Gotland võib saada sadama	Postimees	2.08.2007	1	8			

17	Postimees	Gaasi hinna tõus ajab sooja hinna lakke	Edgar Savisaar	7.09.2007	2	9	3	1	1
18	Postimees	Gaasitorust ilma emotsioonideta	Andres Kasekamp	10.09.2007	2	9	2	1	2
19	Postimees	Raske, kuid vajalik otsus	Postimees	12.09.2007	3	9			2
20	Postimees	Gaasijuhtme uuringutaotlus jõuab valitsusse	Lauri Linnamäe	12.09.2007	1	9			
21	Postimees	Gaasijuhe? Täna, ei!	Alo Lõhmus	13.09.2007	2	9	1	1	1
22	Postimees	Nord Streami toetajad võtavad rivvi	Vahur Made	13.09.2007	2	9	2	1	1
23	Postimees	Gaasijuhe on osa ELi energiapoliitikast	Dirk von Ameln	13.09.2007	2	9	4	6	2
24	Postimees	Valitsusliit uuringuloo küsimuses eri meelt	Agnes Kuus / Tuuli Koch	14.09.2007	1	9			
25	Postimees	Mereuuringutest ja torujuhtmetest emotsioonideta	Heiki Lindpere	14.09.2007	2	9	2	1	3
26	Postimees	Gaasifarss	Postimees	15.09.2007	3	9			2
27	Postimees	Mart Laar ootab gaasitorule kindlat ei-d	Tuuli Koch	17.09.2007	4	9			
28	Postimees	Baasküsimused	Alo Lõhmus	19.09.2007	2	9	1	1	1
29	Postimees	Soome ametid: gaasitoru mürgitab mere, ohustab laevaliiklust ja Russalka vrakki!	Alo Lõhmus	19.09.2007	1	9			
30	Postimees	Gaasitoru testib võimalikult närvikava	Tuuli Koch	19.09.2007	1	9			
31	Postimees	Rootsi: toru eraldab Balti riigid Euroopast	Alo Lõhmus	20.09.2007	1	9			
32	Postimees	Gaasitoru rajaja Nord Stream: jätkame läbirääkimisi Soomega	Tuuli Koch	21.09.2007	1	9			
33	Postimees	Torudebatt tumestas ministrite suhteid	Kai Kalamees	21.09.2007	1	9			
34	Postimees	Karikakramäng	Rein Veidemann	24.09.2007	2	9	1	1	3
35	Postimees	Kahe otsaga gaasitoru	David Vseiov	25.09.2007	2	9	2	1	1
36	Postimees	Eesti õigus öelda "ei"	Leon Glikman	28.09.2007	2	9	4	1	1
37	Postimees	Eesti Vene-kompleks	Jeroen Bult	28.09.2007	2	9	2	2	2
38	Postimees	Gaasitoruotsuse lahtised otsad	Enn Soosaar	1.10.2007	2	10	1	1	1
39	Postimees	Putin: gaasijuhe püsib kindlalt graafikus	Postimees	16.10.2007	1	10			
40	Postimees	Sama meri ja toru, erinevad järeldused	Jarmo Virnavirta	24.10.2007	2	10	1	4	2
41	Postimees	Kasutamata võimalused	Postimees	6.11.2007	3	11			3
42	Postimees	Gazprom lubas Nord Streami uue osaniku	Lauri Linnamäe	7.11.2007	1	11			
43	Postimees	Gaasitoru PR-tiim määrab meediale mett moka peale	Lauri Linnamäe	10.11.2007	1	11			
44	Postimees	Eestil pole Vene-Saksa gaasitoru vastu kaalukaid argumente	Ingvar Bärenklau	29.11.2007	1	11			

45	Postimees	Poola peaminister läheb Moskvasse gaasijuhet põhja laskma	Lauri Linnamäe	29.01.2008	1	13
46	Postimees	Rootsis kasvab vastuseis Nord Streami gaasijuhetmele	Postimees	4.02.2008	1	14
47	Postimees	Gaasijuhe vajab lisauuringuid	Andres Tarand	29.02.2008	2	14
48	Postimees	Pühaduseteotus	Erkki Bahovski	19.05.2008	2	17
49	Postimees	Europarlament hoiatab Nord Streami	Postimees	28.05.2008	1	17
50	Postimees	Kaalul on Euroopa ühtsus	Jeroen Bult	25.08.2008	2	20
51	Postimees	Nord Stream kiitis eestlaste gaasitoru	Postimees	22.09.2008	1	21
52	Eesti Päevaleht	Vene-Saksa gaasijuhetme ohud: ülespaisatud põhjasetted ja gaasilekked	Ulvar Käärt	24.01.2007	1	1
53	Eesti Päevaleht	Hälonen: Soome pole Vene-Saksa gaasijuhetme vastu	Heiki Suurkask	9.03.2007	1	3
54	Eesti Päevaleht	Gaasijuhetmega vesi ahjus	Eesti Päevaleht	12.04.2007	3	4
55	Eesti Päevaleht	Vene-Saksa gaasijuhe võib hakata kulgema läbi Eesti majandusvete	Ulvar Käärt	12.04.2007	1	4
56	Eesti Päevaleht	Gaasitoru Eesti vetesse?	Eesti Päevaleht	17.04.2007	4	4
57	Eesti Päevaleht	Rünnakul Gazprom lõikab läbi Euroopa põhiväärtused	Kristen Paris	21.04.2007	1	4
58	Eesti Päevaleht	Energiajulgeoleku mured	Raivo Vare	1.06.2007	2	6
59	Eesti Päevaleht	Transiidiriigi piiratud võim	Eesti Päevaleht	5.06.2007	3	6
60	Eesti Päevaleht	Vene-Saksa gaasitoru ehitaja tahab luba Eesti merd uurida	Ulvar Käärt	5.06.2007	1	6
61	Eesti Päevaleht	Läänemere-riikidel puudub ühtne seisukoht	Külli-Riin Tigasson Kärt Anvelt/Jan Jõgis- Laats	5.06.2007	1	6
62	Eesti Päevaleht	Gaasijuhe on oht Eesti julgeolekule	Raimo Poom	28.06.2007	1	6
63	Eesti Päevaleht	Gaasijuhetme maismaale toomine on läbi kukkumas	Kaarel Tarand	25.07.2007	1	7
64	Eesti Päevaleht	Teenime Berliinilt pai	Andres Eilart/Raimo Poom	2.08.2007	2	8
65	Eesti Päevaleht	Tiit Vähi soovib magusat suutäit torujuhetmeärist	Peep Mardiste	24.08.2007	1	8
66	Eesti Päevaleht	Läänemere gaasijuhe ei tohi tulla Eesti vetesse	Raimo Poom	10.09.2007	2	9
67	Eesti Päevaleht	Soome peaminister: ma ei näe gaasijuhetmes julgeolekumuret	Raimo Poom	12.09.2007	4	9
68	Eesti Päevaleht	Gaasijuhetme uurimist pole alust keelata	Eerik-Niiles Kross	12.09.2007	1	9
69	Eesti Päevaleht	Kutse torutantsule	Jan Jõgis-Laats	13.09.2007	2	9
70	Eesti Päevaleht	Merepõhja uuring valmiks paari nädalaga		13.09.2007	1	9

71	Eesti Päevaleht	Kui püsiv on valitsusliit?	Eesti Päevaleht	18.09.2007	3	9	3
72	Eesti Päevaleht	Vilets torupoliitika	Raimo Poom	19.09.2007	2	9	1 1 1
73	Eesti Päevaleht	Merepiiri nihutamise märgiv välisminister toob valitsusse üksmeele asemel vastuolud	Anneli Ammas	19.09.2007	1	9	
74	Eesti Päevaleht	Nord Stream: täidame kõik Eesti nõudmised	Jan Jõgis-Laats	19.09.2007	4	9	
75	Eesti Päevaleht	Lühinägelik "ei"	Eesti Päevaleht	20.09.2007	3	9	2
76	Eesti Päevaleht	Valitsus ütleb Nord Streamile ei	Anneli Ammas/Jan Jõgis-Laats	20.09.2007	1	9	
77	Eesti Päevaleht	Nord Stream: "Toru tuleb niikuinii"	Külli-Riin Tigasson	21.09.2007	4	9	2
78	Eesti Päevaleht	Valitsus lükkas uuringutaotluse tagasi	Anneli Ammas/Jan Jõgis-Laats	21.09.2007	1	9	
79	Eesti Päevaleht	Reaktsioon Eesti "ei"-le	Postimees	24.09.2007	4	9	1
80	Eesti Päevaleht	Nord Streami suhtekorraldaja oli seotud kõrge valitsusametnikuga	Anneli Ammas	27.09.2007	1	9	
81	Eesti Päevaleht	Paugutada ust või pikalt piinata?	Kaarel Tarand	1.10.2007	2	10	1 1 1
82	Eesti Päevaleht	Pimedus toru otsas	Ahto Lobjakas	3.10.2007	2	10	1 1 1
83	Eesti Päevaleht	Vene saadik Rootsis – gaasitorust ja Birmast	Evelyn Höglund	10.10.2007	1	10	
84	Eesti Päevaleht	Läänemere gaasitrassi rajaja Eesti valitsuse otsust ei vaidlusta	Jan Jõgis-Laats	20.10.2007	1	10	
85	Eesti Päevaleht	Gaasitoru ohustaks Soome lahe eriti tundlikku põhjaelustikku	Ulvor Käärt	30.10.2007	1	10	
86	Eesti Päevaleht	Vene-Saksa gaasijuhtme ida poole nihutamine toob kaasa uusi probleeme	Ulvor Käärt	2.11.2007	1	11	
87	Eesti Päevaleht	Gaasitorust ja tee-ehitusest	Tomasz Chlon	23.11.2007	2	11	4 5 3
88	Eesti Päevaleht	Torujuhtme hinna kasv	Eesti Päevaleht	8.01.2008	4	13	3
89	Eesti Päevaleht	Nord Streami osanik kavandab Muugale energijaama	Aivar Pau	12.01.2008	1	13	
90	Eesti Päevaleht	Torumõttega külaline	Eesti Päevaleht	16.01.2008	4	13	3
91	Eesti Päevaleht	Katsetusel võib merre sattuda ohtlikku vett	Jan Jõgis-Laats	22.01.2008	1	13	
92	Eesti Päevaleht	Uus sõjalaev märkab gaasijuhtmega trikitamisi	Raimo Poom	28.01.2008	1	13	
93	Eesti Päevaleht	Hoolimata Euroopa Parlamendi jututoast tuleb gaasitoru niikuinii	Vallo Toomet	1.02.2008	1	14	
94	Eesti Päevaleht	Nord Streami väikeosanik: kolme aasta pärast gaas jookseb	Holger Roonemaa	26.04.2008	1	16	
95	Eesti Päevaleht	Gazprom surub uksest ja aknast	Eesti Päevaleht	29.04.2008	3	16	3

96	Eesti Päevaleht	Ajaleht: Schröderi leivaosa pakkus ka Prodile teenistust	Kaivo Kopli	29.04.2008	1	16
97	Eesti Päevaleht	Medvedev: gaasitorud saavad valmis õigel ajal	Kaivo Kopli	6.06.2008	1	18
98	Eesti Päevaleht	Europarlament: gaasitoru ohtudele tuleb rohkem tähelepanu pöörata	Jan Jõgis-Laats	9.07.2008	1	19
99	Eesti Päevaleht	Paavo Lipponen asus Nord Streami heaks tööle	Kadri Masing	16.08.2008	1	20
100	Eesti Päevaleht	Lipponeni sõnul ei saa Rootsi gaasitoru vastu	Hetlin Villak	5.09.2008	1	21
101	Eesti Päevaleht	Putin närvitseb juba Nord Streami pärast	Jaanus Piirsalu	14.11.2008	1	23